

KULTÚRA

ROČNÍK XXV. – č. 11

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

1. JÚNA 2022

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: teodor.krizka@gmail.com • Cena 1,90 €

Snímka: Vladimír Bachov

Hľa, ten Kmeť,
knieža v trestaneckom šate,
životom nikdy nešiel po zamate,
veď jeho matka tvrdá Oravienka
hodvábu nemá do detského vienka:
pod nohu vloží neústupnú skalu
a v duši kreše iskru ideálu.

Svätý prúd zapäl do rodného diania
netušiac, že raz práve v tom ho rania,
že ruky, čo by nezranili púčok,
budú sa musieť vtesnať do obrúčok,
že chlebodarcu kraja cez bodľače

Jánovi Vojtaššákovi

GORAZD ZVONICKÝ

povláčia,
potom sotia pod korbáče.

Porota vyla
podľa besných stanov
a strčila ho nízko, pod cigánov,
pes na ňom hľadal
hriechy proti štátu,
na posmech odeli ho do šarlátu
a najali pluť chorých na opary
naň – na doplnok jeho svätožiary.

Zdroj: Most, č.1-2, 1965, s. 172.

Tento priestor, ktorý som si vyhradil pre vlastné úvahy, som nazval Šoky. Áno, dvadsiaty piaty rok vydávam Kultúru, aby som bránil národnokonzervatívny segment slovenského uvažovania o mieste nášho národa v dejinách.

Ani vo sne by mi nenapadlo, že sa po štvrtstoročí ocitnem v polohe kritika práve vyznávačov tohto segmentu, dokonca ich politických reprezentantov. Ešte viac ma šokujú postoje našich exulantov. Očakával by som od nich, že budú varovať Slovákov pred neodôvodnenými sympatiami k štátu, ktorý je dedičom agresie voči ich vlasti, z ktorej museli utiecť. Nechcem nikoho podozrievať zo štokholmského syndrómu, ale vysvetliť si to ni-

dok je porážka bielych, ich úplné vytlačenie z obrazoviek a nahradenie kágebáckymi propagandistami. Mnohí z nich sa striedajú v televíznych reláciách ako svätí na pražskom orloji. Scenáristi týchto relácií si začali pozývať čas od času nejakého českého či poľského, ba dokonca ukrajinského novinára ako fackovacieho panáka, na ktorom si ostatní účastníci debát cvičili prevahu vlastných argumentov. Tak demonštrovali intelektuálnu biedu ne-ruského sveta, ba dokonca jeho škodlivosť a nepriateľstvo.

Nakoniec aj títo kolaboranti vypadli z orazovky a nahradili ich jastrabi, ktorí otvorene oživovali napr. historickú nevyhnutnosť paktu Ribbentrop-Molotov. Nakoniec, vnuk Molotova -

Šoky 5

jako neviem. Sám som k stavu Západu kritický veľmi ostro vnímam, kam sa liberalizmus zvrháva. Veľmi dobre poznám jeho ideológov, ktorých mená spätne nachádzam dokonca v okolí Gorbačova, keď sa Západ cítil opitý porážkou ZSSR v studenej vojne.

Aj ja som dlho žil v ilúzii, že Rusko oslobodené od marxistickoleninskej diktatúry má šancu priniesť kontrast do kakofónie západného myslenia. Veľká ruská kultúra, poézia, próza, umenie, myslenie nevznikalo vďaka režimom, ale v zápase s nimi, neraz za cenu života. Nestačilo by mi niekoľko takýchto stĺpcikov, aby som čo len vymenoval géniov hudby či literatúry, ktorí skončili v emigrácii alebo boli zastrelení čekistami, či strávili desaťročia v GULAGu. Preto nevychádzam z údivu, ako si milovníci ruskej kultúry zamieňajú jej veľkosť s režimom Putina.

Sám by som do toho režimu vkladal nádeje, keby som sa mu nevenoval podrobnejšie a neprišiel na to, že všetka duchovnosť, ktorú sa usiluje predstierať, je obyčajná potemkinovská dedina, presnejšie manéver ruských tajných služieb, povolaných pred dvadsiatimi rokmi Putinom späť k moci, resp. k jej legitimizácii po období odhaľovania a kritiky jej zločinov.

Kedysi som celkom rád počúval ruské politické televízne relácie. Bolo to v čase, keď sa v nich ešte objavovali trpitelia komunistického totalitizmu. Lenže ako na šibnutie prútika sa tieto relácie kompletne začali meniť. Pod zámienkou spoločenského a politického zmierenia sa začala šíriť myšlienka, že je načase skončiť konfrontáciu bielych a červených, že dejiny boli, aké boli, zmeniť ich nikto nedokáže, a že v mene budúcnosti sa s nimi treba rozumne vysporiadať. Pekná myšlienka, pravda! Lenže výsle-

Viačeslav Nikonov, poslanec Štátnej dumy, v reláciách prijíma svoju aktívnu účasť.

Skrátka, televízia varí ruskú žabu na pomalom ohni, stále intenzívnejšie od okupácie Krymu a rozpútania "spontánneho" boja o Donbas proti zlému ukrajinskému nacizmu.

Dodnes u nás platí argument, že Putin iba bráni ruskojazyčné obyvateľstvo pred ukrajinským útlakom. Lenže Putinova armáda bombarduje práve východné mestá Ukrajiny, kde žije prevažne ruskojazyčné obyvateľstvo.

Predstavme si, že by sa z akéhosi deficitu slovenskej politickej myšlienky objavil politik, ktorý by začal skúšať slovenský nacionalizmus a mobilizovať elektorát na obranu Slovákov v Maďarsku alebo v Poľsku. Pokúšal by sa zo zvyškov maďarských Slovákov urobiť piatu kolónu a nakoniec by sa rozhodol brániť ich identitu proti maďarskému nacionalizmu. To isté sa môže prihodiť Maďarom, až prestane účinkovať kritika Bruselu, resp. Orbán si už nekúpi verejnú podporu za dodávky lacných ruských energií. Dobré vieme, že v náprsnom vrecku schováva ideu Maďarského kráľovstva. Rád sa necháva fotografovať pred mapou Uhorska, na ktorej Slovensko prosto neexistuje. Niet pochýb, že sa pri oslobodzovaní slovenských Maďarov nezastaví v Dunajskej Stredě, Košiciach či Kráľovskom Chlmci. Kto potom bude brániť územnú celistvosť Slovenska? Podľa prieskumov priam šokuje nízky počet Slovákov ochotných brániť svoju vlasť so zbraňou v ruke.

Zachráni nás potom Putinove Rusko? Veď Orbán je Putinov pusipajtáš! Rovnako ako Putin odsudzuje separatizmus a rád by zbieral bývalé uhorské územia.

Načase pozerať sa ďalej než na koniec svojho nosa.

Sú kresťania prínosom pre verejný život Slovenska?

Po rokoch komunistickej totality, ktorá skončila v novembri 1989, žijeme v slobode, vrátane náboženskej. Počas totalitného režimu sme boli občanmi druhej kategórie a z niektorých postov sme boli vylúčení a naša účasť na správe verejných vecí bola výrazne obmedzená a svoje kresťanské presvedčenie sme boli nútení žiť iba vo svojom súkromí, v rodine, v kostole, ale nie na verejnosti. V roku 1989 sa situácia zmenila a právom sa od nás kresťanov očakávalo, napriek niekoľkým čudným hlasom, že budeme výraznou silou, ktorá bude udávať pozitívny tón verejného

spoločenského života v krajine. Kde sú príčiny toho, že tomu tak nie je a mnohí kresťania a čestní ľudia, ktorým záleží na hodnotách, ktoré človeka a spoločnosť budujú, nemajú dnes koho voliť, ale často sú vysmievaní, diskriminovaní, prenasledovaní a nenájdu oporu či podporu ani v tzv. kresťanských spoločenstvách, ani u niektorých duchovných autorít? Vari tí, ktorí sa pokladajú za reprezentantov kresťanov v súčasnom politickom živote, sú naplnení tým, za čo kresťania počas rokov totality bojovali a toho, čo je základným kresťanským poslanstvom pre tento svet? Nezlyhali náhodou oni a ne-

zlyhal systém, nezlyhali cirkevné inštitúcie a nezlyhali sme my, ktorí sme niekomu a niečomu dôverovali, ale stálo to nie na zdravých základoch Pravdy Dobra a Spravodlivosti, ale na nesprávnych domnienkach, ktorí využili a zneužili kresťanov a kresťanstvo pre vlastné prízemné ciele niektorých jednotlivcov a skupín? Je nám dnes ešte jasné, kto je kresťanom? Kto sa za neho ešte môže pokladať a kto ním už nie je, aj keď si on vo svojom egoizme či pýche myslí, že ním je? Kresťan je nasledovníkom Krista, ten kto ho prijme za svojho Pána a Spasiteľa a podľa toho sa usiluje aj žiť.

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK69090000000000170427664

Kresťan vie, že jeho vlast' je v nebesiach a podľa Božích požiadaviek naplňa svoj život a k Bohu smeruje.

Kresťania boli najväčšou skupinou a boj proti nim v 50. rokoch 20. storočia v bývalom Československu bol veľmi silný. Lenže my sme sa ani po revolúcii od toho nedíštancovali, ale sme naň nadviazali a boj začal v novej rovine a zvnútra. Oveľa intenzívnejšie než to robili socialistické organizácie, ktoré si hľadali spolupracovníkov v štruktúrach Cirkvi na to, aby ju rozložili. Dnes sme kresťania rozdelení, rozhádaní a povrchní a prázdni. Chýba nám to, čo spájalo prvých kresťanov, láska k Bohu a k blížnemu, doložená vernosťou pravým hodnotám a ochota obetovať sa pre Boha i človeka slúžiaceho Bohu i človeku. Akosi sa zriedilo a zoslablo naše kresťanstvo nielen na verejnosti, v kostoloch, ale aj v našich srdciach či rodinách a niektorí to dokázali patrične využiť. Dnešný boj proti Cirkvi si našiel ziaľ mnohých spolupracovníkov v radoch Cirkvi a nové rafinovanejšie a účinnejšie spôsoby. Je možné byť krajne ľavicovým či liberálnym, či podporovať takýchto ľudí a byť pritom kresťanom? Kresťanom je človek alebo ním nie je, a z toho vyplývajú jeho ďalšie postoje a skutky. Na to či ním je, dáva odpoveď jeho život. Nestačí sa k Cirkvi hlásiť a žiť si po svojom. Vyberať si, čo sa mi páči, čo mi vyhovuje, čo mi prináša osoh, výhody a čo odsuniem pre iných. Zo spoločenstva Cirkvi sa vylučuje každý sám ťažkým hriechom. Cirkv to robí exkomunikáciou pri niektorých zločinoch, ale aj to akoby sa zjemnilo, súčasná Cirkv si nechce robiť nepriateľov a preto toleruje, dovoľuje ba schvaľuje i to čo Ježiš radikálne bez diskusie odmietal. Aj hriech je možné napraviť pokáním, ale treba si svoje pochybenie priznať, oľutovať a napraviť. Ako môže kresťan podporovať a voliť verejných hriešnikov? Ono to vedie k rozkladu spoločnosti, ale aj k tomu, že sám sa vylúči z Cirkvi i keď možno ešte nejaký čas do kostola prichádza, ale jeho myslenie je vážne choré a chorobu šíri do okolia. Uzdraviť to nie je možné v skupinách podobne zmysľajúcich, v diskusiách, ani zmenou cirkevnej disciplíny, ale len pokáním. A to vytrvale odmietame a tak prichádza k rozkladu spoločnosti, vyprázdňovaniu a k tragédiám. Osobným, rodinným, spoločenským, cirkevným... Ak si volíme či podporujeme hriech ide proti Bohu, ľudom, sebe i proti Cirkvi. Škodíme svetu i sebe. Ak schvaľujeme či podporujeme hriešne konanie či u seba, alebo u iných sme príčinou tragédií. Ani vojenské konflikty nevznikajú len rozhodnutím kohosi, ale majú mnoho príčin, ktoré korenia v nesprávnom myslení, rozhodovaní a konaní. Nestačí len kritizovať či nadávať na zlých politikov a vládarov a žiť kresťanstvom v cirkevnom živote. Kresťanmi sme od krstu až do smrti, z nášho kresťanstva sa nedá vylúčiť ani náš pracovný, ani spoločenský život. Všetko máme posvätiť svojou

modlitbou a činnosťou, ktorá slúži na oslavu Boha. Ak niekto koná proti Bohu a každý hriech je proti Bohu i proti človeku, tak nie je možné mať na ňom spoluúčasť ani tým, že takéhoto človeka volíme do verejnej funkcie ani tým, že schvaľujeme jeho konanie, lebo je nám sympatický a má aj niektoré dobré vlastnosti, ktoré nám vyhovujú a je to náš priateľ, alebo ho pokladáme za odborníka. Ak niekto v hriechu žije, chváli sa s ním, schvaľuje či podporuje ho, nemôže mať moju podporu aj keby média, či všetci okolo tvrdili, že on je vlastne dobrý človek. Na morálke záleží, tá je predpokladom Lásky, Dobry, Pravdy a Spravodlivosti. Bez nej nemôže byť ani slušnosť. Treba ju prijať v celej šírke, ako ju podáva Božie zjavenie o tom je kresťanstvo, ako nám to ukazuje aj história nášho národa.

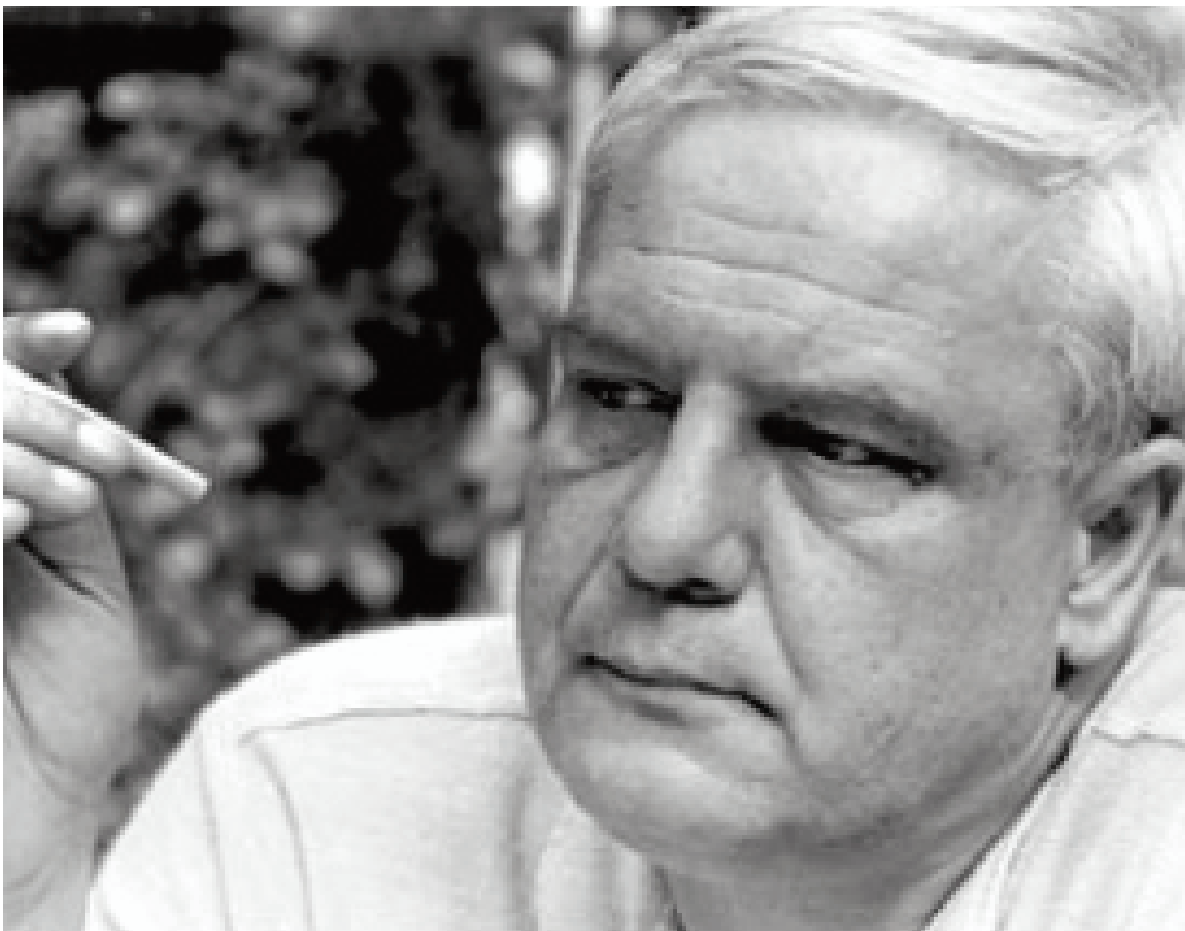
Milí priatelia! Máme aj dnes šancu byť napriek všetkým obmedzeniam slobodnými a zodpovednými ľuďmi. Nenechať sa zneužiť ľuďmi, ktorí sa kresťanský tvária, aby nás znova oklamali, podviedli ako už toľko krát, ktorí nás zneužívajú, manipulujú, obmedzujú, dirigujú, usmerňujú, využívajú... médiami, verejnou mienkou, manipulátormi, sociálnymi sieťami... Dostali sme povolanie k životu v slobode a pre každého diktátora a nespravodlivý režim je ohrozením slobodný človek. Človek, ktorý si je vedomý svojej hodnoty Božieho dieťaťa, vie, že je zodpovedný a život svoj i tých, ktorí sú mu zverení, za evanjelium a za všetko čo dostal jedine Bohu a tak aj koná. Človek, ktorý myslí, hovorí a koná zodpovedne, ktorý nepodlieha tlaku mocných tohto sveta, manipulátorov, médií, sociálnych sietí, krátkodobým výhodám, ktoré sa mu ponúkajú ak sa vzdá vlastného názoru, vlastnej slobody, viery. Človek, ktorý nepodľahne tlaku a nepokazí si život kompromisom s hriechom, nech by sa zdal akokoľvek prítlačlivým. Človek, ktorý sa dokáže slobodne rozhodovať a nie je zodpovednosť za svoje rozhodnutia a keď zistí, že sa mylí dokáže to priznať a pokáním napraviť. Je možné a potrebné aj v súčasnosti žiť ako kresťan pre Boha i pre ľudí pre večný život, alebo žiť ťažiť z kresťanstva a z kresťanov pre vlastné výhody, ale to už je zneužívanie. V súčasnosti sa venuje veľká pozornosť sexuálnym zneužívaniam v Cirkvi. Mnohí boli z takýchto skutkov nespravodlivo obvinení, ale existujú aj horšie zneužitia ako pohlavné. Ale to sa dostávajú k rétorike liberálnych kresťanov, ktorí radi používajú argument, že sú aj vážnejšie prehrešky ako proti 6. Božiemu prikázaniu. Vážme si svoju slobodu nedajme si ju zobrať nikým ani ľuďmi, ktorí sa kresťanský tvária aby nás pomýlili. Zdá sa mi, že je to dnes oveľa náročnejšie a ťažšie ako to bolo v rokoch budovania socializmu, kedy byť kresťanom znamenalo byť diskriminovaný ale mnohí to dokázali a zachovali sa čestne a hrdinsky, zakiaľ iní zrádzali, udávali ponižovali...

LUDOVÍT KOŠÍK

“Chytrákostrojka”

alebo

Kde sú korene súčasného marazmu

Na obyčajné nechutenstvo či na depresiu, lekárska veda už dávnejšie vymyslela liečivé prostriedky. No obávam sa, že na súčasnú dezilúziu z politiky, znechutenie, hlbokú depresiu, prerušovanú iba občasnými cholerickými výkrikmi nenávisti, jednoduchý liek neexistuje. Ak by sme sa raz chceli z toho vymotať, možno nezaškodí pozrieť sa do nedávnej minulosti, na „slávny“ rok 1989, kde by to mohlo mať korene. Veď tam je základ všetkej dnešnej politiky. A začať s liečbou. A ak si už na všetko nepamätáme, pozrieť sa na to aj inými očami, keď už si nevieme rady. Napríklad prečítať si nejakú fundovanú knihu. Asi najlepšia kniha na túto tému je „Moskovský proces“, ktorú po dosť veľkých peripetiách so západnými vydavateľstvami (!) vydal ruský disident Vladimir Bukovskij (V.B.). (V Prahe vyšla spoločne vo „VOLVOX GLOBATOR“ a „Ústave pro studium totalitných režimů“ v roku 2014.) Okrem toho, že túto knihu napísal jeden múdry, rozhladený a čestný človek, niečo ako druhý Solženicyň, má obrovskú hodnotu v tom, že je založená na ozajstných informáciách, a nie na ideologickom teoretizovaní. A to na tých najzákladnejších informáciách na túto tému, ako sú napr. zápisy politbyra, ktoré môžu obsahovať iba sovietske archívy. Tam sa totiž V.B. dostal tesne po páde komunizmu rozhodnutím vtedajšieho prezidenta Borisa Jel'cina, aby mu získal materiály pre jeho súd s KSSZ.

Čo však súdruhovia nevedeli, V.B. mal špeciálny japonský skener, o akom sovietski vedci, ako vždy najlepši na svete, ešte ani nechyrovali, a skopiroval tisícky dych vyrážajúcich strán. „Práve archívy boli podstatou KGB, dušou draka, ukrytou za siedmimi pečaťami. Jel'cin, ktorý ihneď po puči podpísal výnos o odovzdaní archívov KGB archívnej správe, prepadol však pitiu a zabavám a stratil o vec záujem. Ako ostatne o všetko. Medzitým nastalo čulé obchodovanie s dokumentmi, ale len s tými, ktorých zverejnenie bolo pre KGB výhodné. Ako historická pravda sa celým svetom začali šíriť nespútané sovietske dezinformácie.“ Dnes sú tieto archívy opäť neprístupné. Už aj toto tajnostkárstvo by mohlo mnohým ľuďom napovedať, o aký druh prevratu tu išlo. Ako napísal V.B. – ak chce človek vážne skončovať s minulosťou, tak sotva sa s ňou bude tajiť.

Keďže kniha má skoro 800 strán, nabitých miestami až šokujúcimi informáciami, o. i. aj o demokratovi Gorbačovovi, tak najlepšie je mať ju prečítanú doma v knižnici a pomaly sa k nej vracat'. Tu uvediem len pár citácií ako uvedenie do nálady celej knihy – a do nálady, v ktorej žijeme.

V.B. uvádza, že celú „perestrojku“ začal už arci-boľševik Andropov. Ten, ktorý krvavo potlačil maďarskú revolúciu. Už vtedy politbyro videlo, ako ZSSR stráca ekonomický dych, ako pribúda odporcov režimu a hlavne, že sa od režimu odvracia mládež,

a tak hľadal spôsoby – no nie ako zúčtovať s chorým režimom, ale ako ho zachrániť. Pred svojou smrťou však už toho veľa nestihol. Až potom prišiel Gorbačov so svojou „chytrákostrojkou“, zameranou na oklamanie Západu a získanie peňazí. „Keď museli v snahe o záchranu pred nevyhnutným zánikom zaviesť kontrolovaný proces „glasnosti“, zahájili ho dolamovaním muklov a likvidáciou jadra opozície. Riadil to osobne Gorbačov.“

„Pri takej rozsiahlej imitácii demokracie bolo pre mocenské orgány základnou úlohou nestratiť iniciatívu a nedovoliť, aby sa sformovala reálna opozícia. Navonok rok 1985 nebol poznamenaný nijakou najvyššou milosťou, naopak, zatýkanie a prenasledovanie sa dokonca zosilnilo.“

„Režim bol odsúdený na zánik, no kým skapal, stihol spraviť poslednú podlosť, totiž krajinu definitívne zbastardil pokúšením ľahkého uzdravenia bez úsilia a obeť.“ Zo zápisov, ktoré V.B. zverejnil, je dobre vidno, aká pozornosť sa venovala ozajstnej opozícii a hlavne médiám. (Nič vám to nepripomína?) „Čo mohla robiť hŕstka ľudí tvárou v tvár obrovskej hrdúsiacej mašinérii, bez prostriedkov a za úplnej ľahostajnosti (a niekedy aj nepriateľstva) Západu a vlastnej spoločnosti? Koho zaujímali ich na kolene robené časopisy a noviny s úboho malým nákladom, keď prestavbový orgán vychádzal v mi-

liónových nákladoch? A nič zvláštne tam ani nebolo, veď o všetkom už aj tak písala „prestavbová tlač“. Stačí si vypočuť! Sovietska prestavbová propaganda sa naučila klamať vo vzájomnom prekrikovaní, aby tak vytvárala viachlas „socialistického pluralizmu“.

„Nech chvíle voľnosti rozjarovali dav akokoľvek, revolúcia to nebola. Krajina zbavená vnútornej výstuže sa jednoducho rozsypala na jednotlivé časti, ovládané vlastnými partajníkymi mafiánmi. „Nová“ politická elita, ktorá vyplávala na hladinu, bola len stará nomenklatúra, ktorá sa zavčasu prispôsobila nastávajúcim podmienkam. A žiadne radikálne premeny táto „elita“ už nepotrebovala, rovnako ako nepotrebuje starú ideológiu, pretože v jej rukách zostali „komerčné štruktúry“, majetok, fiktívne strany, informačné prostriedky aj medzinárodné styky s niekdajšími priateľmi. Nastalo obdobie „tieňovej moci“ a éra kleptokracie.“

Zo začiatku tieto orgie okrádania zeme oligarchami neboli myslené ako obyčajná krádež, ku ktorej ale zákonite neskôr došlo. Prečítajme si z príspevu tajomníka ÚV Ševina zo 4. decembra 1989: „Konečný cieľ bude spočívať v tom, aby sa zároveň s „komercializáciou stranického majetku plánovito vytvárali štruktúry „neviditeľnej“ straníckej ekonomiky, ku ktorým bude mať prístup veľmi úzky okruh osôb, určený generálnym tajomníkom ÚV KSSZ alebo jeho zástupcom“. Už je známy aj text potvrdenky, ktorú dávali KSSZ prví sovietski oligarchovia, keď dostávali stranický majetok:

Osobný záväzok voči KSSZ

Ja... člen KSSZ od roku... stranická legitimácia č... týmto potvrdzujem vedomé a dobrovoľné rozhodnutie stať sa dôverníkom strany a plniť stranou mi zverenú úlohu v akejkoľvek funkcii a za akýchkoľvek podmienok, bez toho, aby som odtajnil svoju príslušnosť k inštitúcii dôverníkov. Zaväzujem sa, že budem spravovať a v záujme strany obozretne využívať mne zverenú finančnú a hmotnú prostriedky, ktorých navrátenie zaručujem na jej prvú výzvu. Všetky prostriedky, ktoré v dôsledku ekonomickej činnosti so stranickými fondmi zarobím, uznám za stranický majetok a zaručujem ich odovzdanie v ktorejkoľvek dobe a na ktoromkoľvek mieste. Zaväzujem sa dodržať prísne utajenie mne zverených informácií a plniť pokyny strany, ktoré mi budú odovzdávané prostredníctvom osôb k tomu poverených.

Podpis člena KSSZ... Podpis osoby prijímajúcej záväzok...

„Ľudia sa rozčlenili, keď nastala kríza režimu – pokiaľ menšina klinických idiotov naďalej pochodovala pod červenými vlajkami, cynická väčšina sa bleskovo premenila na „reformátorov“, „demokratov“, „nacionalistov“ a „zástancov trhu“. „Udalosti, ku ktorým v Rusku došlo, pre nich neznamenali revolúciu, oslobodenie od totalitného útlaku a už vôbec nie zrútenie ideálov, ale iba možnosť bleskurýchle urýchliť svoju kariéru a preskočiť naraz hneď niekoľko stupienkov starého hierarchického rebríčka.“

„A čo záleží na tom, či sa to nazýva demokracia alebo socializmus? Pre tých, ktorí nikdy neverili v nič iné okrem svojich privilégií, znamenala „demokracia“ iba nové možnosti klamaní a „trhové hospodárstvo“ značilo iba jedno – korup-

ciu. (...) A kradli tak, ako sa im za Brežneva ani nesnívalo.“

„Dosiahlo sa takmer nemožné, keď zločinecký režim, ktorý vyše polstoročia udržoval celú planétu v strachu a topil celé národy v krvi, bez stopy zmizol, ale tí, ktorí mu slúžili – na Východe aj na Západe – zostali pri moci.“

„Novinka „perestrojky“ spočívala v tom, že strana, ktorá 70 rokov buď dovala svoju moc na základe komunistickej dogmy, teraz túto moc zachraňovala predvádzaním „antikomunizmu“. „Tieto „premeny“ najlepšie zahrli do nôt komunistom, pretože tak ako predtým tu aj naďalej nebola ani demokracia, ani trhové hospodárstvo, keď obidve myšlienky boli dokonale zdiskreditované.“

V. B. nešetril ani inteligenciu. „Nedá sa popísať, do akej extázy upadla sovietska inteligencia z nástupu Gorbačova a „glasnosti“. Veď práve im bola adresovaná ako aj podobným na Západe. Všetkým, pre ktorých bola ospravedlnením za ich kolaborantstvo. V pamäti sa nedá vybaviť iný taký okamih v dejinách ľudstva, keď sa kolaboranti a konformisti náhle ukázali ako najväčší hrdinovia.“ Keď po prevrate veľa inteligentov stratilo obživu, V.B. ich nijako neľutoval. „Ťažko sa zbavujem myšlienky, že si svoje terajšie ťažkosti viac ako zaslúžili. Veď práve na nich – nie na fanatických komunistoch, akých bola v našich časoch hŕstka, a dokonca ani nie na KGB a udavačoch, ktorí sa už dali pokojne ignorovať – práve na nich stál tento režim o 30 rokov dlhšie ako mal.“

„Niet pochýb, že „Nezná revolúcia“ v roku 1989 bola sovietska operácia. Gorbačovova „glasnost und perestrojka“ bola obrovská „operatívna čekistická akcia“. Všetky počiatočné etapy nepokojov boli organizované podľa pokynov náčelníka výzvednej správy KGB, generála Viktora Gruška.“

„Podľa Gorbačovho a Jakovlevovho zámeru mala „ľudová revolúcia“ priviesť vo východnej Európe k moci novú generáciu manipulátorov, rovnakých ako oni sami. Potrebovali divadelnú reprízu „Pražskej jari“. Kvôli „konvergencii“, ktorej dôsledkom nadobudne Sovietsky zväz „ľudskú tvár“ a Západ sa stane socialistickým. Skrátka kvôli odvekému snu menševíkov, snu idiota o krížení materskej školy s koncentrákom. Nebolo snáď jasné, že zachraňovať krajinu, ktorú dovedli ku katastrofe, je treba hlavne pred nimi a nie s nimi?“ U jedného ruského vedca som sa dočítal, že škody, ktoré komunizmus svojim neľudským terorom napáchal na duchovnej, morálnej ale aj biologickej podstate národa, sa dajú úplne odstrániť najskôr tak po 100 rokoch, ak samozrejme nedôjde k nejakej recidíve. Netreba zabúdať, že červený teror bol teror luzy, vždy zameraný proti tým najtalentovanejším, najodvážnejším a najčinorodejším ľuďom.

Samozrejme, toto všetko platí aj pre nás, len si prečítajme, že vyšlo najavo aj to, „ako sa vytvárali fiktívne „strany“, kágebácke „hnutia“ a rôzne ultranacionalistické strašiaky ako Pamjat'. Jakovlev nedávno priznal, že schválením politbyra si KGB v roku 1989 vymyslela aj Žirinovského.“ Prečítame si aj zaujímavé fakty o médiách a dosť miesta venuje aj hlúposti Západu, ako na ich chytráctva naskočil a v podstate zradil všetkých ľudí na Východe, ktorí trpeli komunizmom. „Bezmyšlienkovitá

eufória na Západe zahatala poslednú možnosť zvíťaziť nad komunizmom a spolu s tým aj najmenšiu šancu na uzdravenie Ruska. Čím viac a čím rafinovanejšie režim klamal, tým viac boli na Západe nadšení. Včerajší kati robili reklamu svojim zločinom a svet sa rozplýval: Ach, aká otvorenosť, aké zmeny!“ Nemeckej SPD až teraz Putin musel ukázať, že socdemácke heslo „Wandel durch Handel“ (zmena obchodom) bol jedna veľká lož, ktorú naleteli. A len tak mimochodom – za celý čas „perestrojky“ sa Gorbačovovi podarilo vydojiť zo Západu asi 45 miliárd dolárov. Jednoducho: „Západ buduje sovietske hospodárstvo a Sovietsi medzitým budujú komunizmus na celom svete.“

Celú pomoc komunizmu od Západu V. B. lakonicky popisuje takto: „A tak nakoniec proti osobnosti, jej právam, jej dôstojnosti a jej suverenite už dvesto rokov vedie vojnu

ností“, iba vidíme, ako predbehli dobu. Takéto odsudzujúce spojenie už dávno nie je vlastné iba komunizmu, už aj my ho vďaka neokominterne začíname poznávať vo forme „hate facts“, čiže ako „nenávisťné skutočnosti“.

Nuž a to, čo bolo na „perestrojke“ predsa len dobré, že boli prepustení politickí väzni (niektorí síce až v roku 1992), že zmizla cenzúra a chvíľu sme tu mali aj slobodu slova, je už žiaľ, opäť minulosťou. A to pekne salámovo. Starého psa novým kúskom nenaučíš. Tu musíme hľadať korene súčasného spoločenského a politického rozkladu, v tejto lži revolúcie. Rovnako, ako korene práve prebiehajúcej vojny. Veď keď toto mala byť tá revolučná „perestrojka“, ktorá mala spasiť Rusko, nečudo, že aj naďalej je to len postbolševický kolos, stojaci na hrubých hlinených nohách, ktoré sa neustále drobia.

dodenného života a teda zaostávanie v technike a v inováciách všeobecne (okrem zbraní, čiže rovnako ako za Stalina, veď na viac už ekonomika nestačí), rozlezená každodenná korupcia, ktorá škodí akémukoľvek napredovaniu ekonomiky, najmä ak si to táto môže kompenzovať vývozom surovín ako nejaká krajina tretieho sveta. No a na zakazovaní nevhodných organizácií (Memorial), či bezproblémovom odsudzovaní disidentov vidíme, že aj justícia je dodnes riadená politicky. Tak čo už môžeme od nich iné čakať?

Výstižne to povedal ruský spisovateľ Gogol': „Nešťastná je krajina, kde sa prostá česť vníma v lepšom prípade ako hrdinstvo a v horšom ako duševná porucha, pretože v takej krajine zem nerodí chlieb. Beda národu, v ktorom sa vyčerpá zmysel pre dôstojnosť, pretože jeho deti sa rodia ako netvory.“ K tomu

Vladimir Bukovskij MOSKEVSKÝ PROCES

samozvaná, po moci bažiacia „elita“, utopisti operujúci donucovacími metódami. Komunizmus je iba najdôslednejším vyjadrením a jeho porážka mohla a mala zdiskreditovať samotnú koncepciu utópie.“ A keď v niektorých kágebáckych dokumentoch čítame, ako treba prenasledovať šíriteľov „ohováračských skutoč-

A dodnes si nevyriešili tie najväčšie nedostatky, ktorými Rusko trpelo tak v roku 1966, 1976 rovnako ako v roku 1986 a trpí dodnes: nevysporiadanie sa so stalinizmom, a teda neustále pokúšanie imperializmom, neexistencia mediálnej plurality, cirkev len ako slúžka štátu (Pacem in terris po rusky), ideologizovanie kaž-

ešte môžeme dodať, že nemôže byť zdravá spoločnosť, kde po „protikomunistickej“ revolúcii poprední politici vo veľkom oslavujú komunistické sviatky, dokonca aj vraždy a opäť sa prenasleduje svedomie národa – politickí väzni. Tak v Rusku ako aj u nás.

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

Deň 20. február tohto roku nám priniesol 70. výročie popravy troch mladých slovenských vlastencov, členov hnutia Biela légia. Jej náplňou nebola obnova Slovenského štátu, ktorý vtedy a ešte aj dnes komunistickí ideológovia označujú za fašistický. Bola to snaha o duchovnú integráciu slovenského národa do kresťanského spoločenstva, na ktorom je vybudovaná demokraticky a kultúrne napredujúca Európa. V ich rozbúrenej povojnovej dobe, v ktorej dotlievalo priveľa nenávisti a nedoriešených rozporov, to však ešte nebolo ani realizovateľné. Ale o pol storočia po ich zavraždení samostatná Slovenská republika predsa vznikla, a zápas o jej kresťanský charakter ďalej pokračuje. Dá sa povedať, že predbehli svoju dobu, alebo lepšie: že udržali Bohom určenú dejinnú štafetu, ktorú si majú generácie odovzdávať až do skončenia sveta. Lebo aj dnes existuje pokúšenie materialistického ovládnutia človeka. Jeho duchovná podstata sa vyhlasuje za prelud, keď som sa pred polstoročím pýtala Nemcov z vtedajšej NDR, ako oni vidia náboženstvo, dostala som odpoveď: „Es ist viel zu schön, um es wahr zu sein.“ – Je to príliš krásne, než aby to mohla byť pravda. – Tento názor, žiaľ, vládne aj dnes, keď nám technický vývin ponúka stále úžasnejšie produkty pre naplnenie osobného blahobytu. Teda nič nové pod slnkom; ako detektívny príbeh sa nám predstierajú udalosti z obdobia „červeného teroru“ prvých povojnových rokov. Veľmi fundovane opísal martýrium mladých aktivistov Bielej légie historik Martin Lacko, v čísle Kultúry zo dňa 21. apríla 2021. Pár rokov predtým vyšiel o nich článok aj v mariánskom časopise ROSA. A zadosťučinením ich obety bolo ocenenie, ktoré trom členom Bielej légie udelila naša pani prezidentka Zuzana Čaputová. Prekvapujúco tým však oživila duchov politického podsvetia, ktorí z neho cez noviny SME vystrekli pravidelne sa opakujúci gejzír bahna na našu históriu. Ja k celej znova rozvírenej debata pridávam iba oral history, lebo príbeh je spojený aj s utrpením rodiny Brúderovej z Vajnôr. Táto rodina prijala našu rodinu do prázdneho bytu v ich dvore, keď bol ich syn, nevesta a vnuk uvrhnutí do dlhoročného väzenia pre poskytnutie pomoci trom mládencom, členom Bielej légie. ŠtB ponechala na slobode len starú mamu, ľudovú umelkyňu Katarínu Brúderovú a jej vnučku Hedvigu, ktorá našťastie v čase zátahu nebola doma, vracala sa z vianočného pobytu v našej rodine, v Zamagurí. Nuž, prenese sa do toho dramatického večera a nasledovných dní.

Večer po Troch kráľoch, 7. januára 1949 pricestovala z vianočných prázdnin z Malej Frankovej v Zamagurí domov do Vajnôr 17 ročná Hedviga Brúderová, vnučka ľudovej umelkyne Kataríny Brúderovej. Zo železničnej stanice sa vybrala chodníkom cez pole do dediny, vzdialenej poldruha kilometra. Železnice budované ešte za Rakúsko-Uhorska, koncom 19. storočia, podľa zákona museli obchádzať dediny, aby iskry z komína lokomotív nezapálili stohy slamy a stodoly v humnách. Hedviga sa rezko pobrala k dedine, radosť z návratu domov ju poháňala.

Ale čo to? Po pár krokoch ku nej pribehol policajný pes a zastavoval ju. Naľakala sa. No za psom sa ob-

javil žandár a privolať si ho k sebe. Pes poslúchol. Hedviga sa už bez prekážky dostala do dediny, na hlavnú ulicu a smerovala ku rodičovskému domu. Všimla si však, že aj v strede Vajnôr stáli rozmiestnené hliadky žandárov so psami, ale nezastavili ju. Bolo už pred polnocou, ľudia spali, dedina bola ako vymretá, brány do dvorov pozamykané. Tak tomu bolo aj u Brúderovcov. Zazvonila, zabúchala na bránu, ale nik sa neukázal. Keď to po chvíli zopakovala, v okne ich domu sa ukázala jej stará mama, prestrašená, ale keď spoznala vnučku, hneď jej išla otvoriť a vpustila ju do dvora. Prekvapene

biskupov a prezidenta - kňaza Dr. Jozefa Tisu. Lebo hneď v prvých dňoch z územia obsadeného Červenou armádou začali odvliekať do ruských gulagov najmä predstiteľov katolíckeho krídla slovenskej reprezentácie, na čele s predsedom Slovenského snemu Martinom Sokolom. Stalin poveril za ministra štátnej bezpečnosti litovského žida, generála Melchisa. Podľa jeho mienky najväčším nepriateľom bolševickej revolúcie z roku 1917 boli československé légie pod velením generála Milana Rastislava Štefánika. Za toto sa chcel Melchis odplatiť ich potomkom

Ideovými spriaznencami Ďurčanského boli v rakúskom exile Jozef Vicen a Jozef Mikula. Organizovali tam s podporou americkej výzvednej služby zahraničný odboj, podporovaný vysielaním RIASu. Fungovalo to až do ustanovenia rakúskej štátnej zmluvy o neutralite, podpísanej v roku 1955.

Do tohto ideologického zápasu o dušu povojnovej generácie aj nášho slovenského národa vstúpila ŠtB, vyškolená zákernými metódami sovietskej polície NKVD. Medzi skupiny vysokoškolských študentov a mladej, kresťansky orientovanej inteligencie infiltrovala svojich agen-

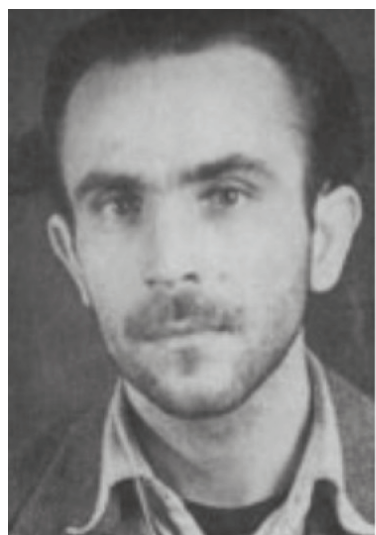
mený člen pri stretnutí v dome Brúderovcov večer po vianočných sviatkoch, 7. januára. Na prekvapenie nič netušiacich mladých mužov tam však vtrhla polícia so psami a v putách ich odvádzala do väzenia. Spolu s nimi aj všetkých členov rodiny Brúderovej, okrem starej mamy a neprítomnej Hedvigy. Jej mama im pritom nadávala, lebo cítila nevinu celej rodiny. Pri súde, ktorý potom nasledoval, dostala za to nadávanie osem rokov väzenia, zatiaľ čo jej muž a syn, vojensky znášajúci rozkazy bez odporu, o roky menej. Väznená bola v ženskom pracovnom tábore v Rimavskej Sobote. Pracovala tam v táborevej kuchyni. Po návrate nám povedala: Po prvotnom zúfalstve som si uvedomila, že mňa sem Pán Boh poslal, aby som pomáhala odstrániť zúfalstvo iným ženám. Pri pravidelných dôkladných prehliadkach im vždy zabavili nejaké rodinné fotografie, ktoré mali ukryté. Pohľad na svojich blízkych ich udržiaval pri živote. Prehliadajúci dozorcovia mi doniesli ukoristené fotografie – získané často na udanie závistlivých spoluväzenkyní – aby som ich spálila v peci. Ale ja som ich vždy hodila do tej pece, v ktorej sa nekúrilo. V nestráženej chvíli som ich odtiaľ vybrala a tajne vrátila majiteľkám. Modlitbami a spevom som uľahčovala väznenie najmä chorým a starším ženám, Rada som sa pridávala k pobožnostiam kláštorňích sestier, ktoré tu tiež boli väznené. V preplnenom tábore ležali iba na slamníkoch v chodbe. Ten pocit uľahčenia ťažkého osudu nevinne týraných žien prinášal radosť a uľahčenie aj mne. Zistila som, že práve na tomto mieste plním Božiu vôľu.“

Už o pár mesiacov sa konal súd. Ocitlo sa pred ním 60 obžalovaných, prakticky každý, kto bol s trojicou Púčik, Tunega a Tesár v kontakte, hoci len pri náhodnom stretnutí na ulici. Komunistické vedenie, riadené z Prahy a Moskvy využilo nimi organizované hnutie duchovnej obnovy, deklarované ako protištátne sprisahanie, na likvidáciu najmä mladej slovenskej inteligencie, aby si tak zabezpečili bezproblémovú realizáciu socialistickej „vlády ľudu“. Sudca Ladislav Breuer nasúdil 21. mája 1949 48 obžalovaným dlhoročné tresty odňatia slobody, z toho trom členom Bielej légie a ich spoločníkovi L. Gálíkovi doživotie. Súdny žalobca Anton Rašla, ktorý odsúdil aj Dr. Tisu na smrť povrazom, sa však odvolal proti rozsudku. Postúpil vec Najvyššiemu súdu v Prahe. Ten udelil trom členom Bielej légie trest smrti povrazom. Rozsudok bol vykonaný 20. februára 1951. Pochovali ich v zadnom rade hrobov na Martinskom cintoríne. Ich vrah, karierista Anton Rašla, sa stal nositeľom najvyšších štátnych vyznamenaní. Aj Ján Divinec dostal odmenu za vernú službu od ŠtB: post riaditeľa Zlatokovu Teda podstatne viac, než tých biblických Judášových 30 strieborných. Kanceláriu mal na spoločnej chodbe s Hedvigou Brúderovou, ktorá pracovala v predpredaji vstupeniek na koncerty, na vtedajšej Leningradskej ulici v Bratislave. Nevydala sa, ostala verná svojmu snúbencovi, Albertovi Púčikovi. Dnes je už s ním na sláve Božej.

Koho dar nezvedie, hrozba neskloní... – to je odkaz našich predkov a predchodcov pre všetky časy.

OLGA SLIVKOVÁ-ČARNOGURSKÁ

Kto za pravdu horí

Hedvige s plačom oznámila, že len pred malou chvíľou tu bola polícia a odvieďla jej mamu, otca, aj brata. A tiež troch mládenecov, kamarátov jej brata, Tunegu, Púčika a Tesára. To Hedvigu najviac zronilo, lebo s Albertom Púčikom bola blízko spriaznená, chceli sa zasnubiť a vziať. Jej brat Ferdo bol so všetkými tromi tiež v úzkom priateľstve. Zoznámil sa s nimi v pracovnom tábore na Orave. Skupina vajnorských mládenecov sa tam dostala, keď na protest po poprave Dr. Jozefa Tisu rozvážali malý pomník červenoarmejcov v parčíku pred Miestnym úradom Vajnôr. Po prepustení z tábora, keď si odpykali vymeraný trest, sa mláďenci častejšie stretali u Brúderovcov a tam sa začalo aj priateľstvo Púčika s Hedvigou, ktoré prerástlo do vrúcnej sympatie.

Ale okolo mladých sa sťahovali mraky vtedajšej rozbúrenej doby. Po skončení vojny, keď ľudia v Európe aj na Slovensku verili v spravodlivý a trvalý mier, začali klíčiť nečakané nové nevraživosti a rozdelenie sveta na Západ a Východ. Aj slovenská spoločnosť sa rozdelila. Na čelo vlády sa z londýnskeho exilu vrátil prezident Eduard Beneš. Vrátil sa cez Moskvu do Košíc, kde s predstaviteľmi novej vládnej moci zostavili Košický vládny program. Vtedy sa už hŕfne vynárali celé roje ľudí z politického podsvetia, ktorí si chceli v nových pomeroch zavčas zabezpečiť výhodné postavenie a majetok. Na druhej strane utekali zo Slovenska predstavitelia predchádzajúceho režimu, postaveného prevažne na kresťansko-národných zásadách, pod vedením katolíckych

a sympatizantom. Takto znova prepukol starý boj medzi kresťanským aj demokratickým myslením v stredovýchodnej Európe, a hrubou silou bolševizmu, ktorá narábala prekrúcaním faktov, osočovaním každého, koho podozrievali hoci z najmenej úchyľky proti Stalinovej moci. Pred fyzickou likvidáciou utekali pri prechode frontu zo Slovenska do emigrácie všetci, ktorým ona hrozila. Ako je však známe, slovenskú vládu s prezidentom Tisom vydali Spojenci na žiadosť Eduarda Beneša nazad na Slovensko, kde ho spolu s Vojtechom Tukom obesili. Do tretice vyriekol tzv. Národný súd trest smrti aj nad Ferdinandom Ďurčanským, ten však unikol do Talianska. Vzal so sebou aj vysielaciu. Pod názvom Barcelona potom adresoval vysielanie na Slovensko, ale nie zo Španielska, ako by názov hovoril. Vysielal z veže františkánskeho kláštora vo Viedni. Umožnil mu to františkánsky mních a básnik Rudolf Dilong, ktorý takisto unikol pred príchodom Stalinovej armády do Viedne. Za Slovenského štátu patrili Ďurčanský spolu s Tukom a Alexandrom Machom k zástancom krajného, radikálneho nacionalizmu, aký vtedy zavládl v Nemecku, s ktorým ostatní slovenskí vládni politici nesúhlasili. Ďurčanský potom z exilu, verný svojmu radikalizmu, vysielal pod názvom „stanica Barcelona“ nezodpovedné výzvy na Slovensko, aby sa mladá generácia búrila, odišla do hôr a rozpútala nové povstanie. Sám v bezpečnom úkryte, nezaujímal sa o osud mladých ľudí, ktorí by jeho naivné výzvy v železnej totalite komunizmu nasledovali.

Patril ku nim Ján Divinec, člen OBZ – vojenskej spravodajskej služby pod velením sovietskeho generála Reicina. Nasadili ho na členov Bielej légie, lebo bol predtým Púčikovým spolužiakom z trenčianskeho gymnázia. O to ľahšie si získal ich dôveru a manipulovanie. Poveril ich, aby Vicenovi prinášali „dôverné“ materiály o situácii v našej krajine. Dal im k tomu aj gumený člen na preplávanie cez rieku Moravu. Púčik takto preniesol údajne dôležitý materiál do Rakúska spolu šesťkrát. V neskorej jeseni roku 1948 sa viackrát vrátili z tejto cesty premočení a premrznutí. Útočisko vtedy našli v rodine Brúderových. Ženy: Hedviga, jej mama a babka ich „kuriovali“ horúcim čajom a suchým odevom.

Pri prechode cez železnú oponu do Rakúska zahynuli za komunizmu desiatky ľudí pod guľkami pohraničnej stráže. Ich menoslov nájdeme na žulovom pomníku pri sútoku Moravy a Dunaja pod Devínskym hradom. Naši mláďenci netušili, že ich chráni samotná ŠtB, aby ich zatiahla čím hlbšie do kráľov neskorejšej likvidácie. Ale postupne vytriezveli, lebo si uvedomili, že materiál, ktorý prinášali do Rakúska, sú len nedôležité výstrižky z novin, ktoré sa dajú kúpiť aj v rakúskych predajniach tlače, kam ich dodáva naša Poštová novinová služba. Odmietli preto ďalšie doručovanie takéhoto materiálu, nie zo strachu o život pri prechode cez železnú oponu, ale z rozumnej úvahy. Ich poverovatelia pristali na ukončení misie; vec už dozrela na konečnú likvidáciu. Dohodli sa, že mláďenci odovzdajú gu-

Historik a publicista Konštantín Čulen ma pri jednej príležitosti upozornil na neobyčajný jav. Podľa jeho názoru súčasná slovenská poézia začína vlastne až u Jána Hollého, ktorý zomrel na Dobrej Vode v roku 1849. V tom istom roku sa však vo Vyšnom Kubíne narodil jeho nasledovník Pavol Országh-Hviezdoslav, najväčší slovenský básnik-prekladateľ svojej doby. Hviezdoslavovo pozemské putovanie sa skončilo v roku 1921 a v tom istom roku prišiel na svet v Slovenskom Mederi (dnes: Palárikovo) Karol Strmeň, bezpochyby najvýznamnejší slovenský básnik-prekladateľ 20. storočia. A takto vraj odovzdáva štafetu slovenskej poetickej tvorby jeden básnický génius druhému...

Hollý, Hviezdoslav, Strmeň... Je hodno a spravodlivo zastaviť sa pri mene toho tretieho. Vlní sme si pripomínali sto rokov od jeho narodenia. Od kultúrneho národa by sa bolo čakalo, že taká jedinečná a neopakovateľná udalosť bude príležitosťou dôstojnej spomienky a ocenenia zásluh – v tomto prípade „in memoria“. Treba však smutne priznať, že tá spomienka bola veľmi tichá a to zaslúžené ocenenie veľmi skromné. Vinu na tom nenesie iba Covid-19, ale aj celá slovenská pospolitosť. Realita je taká, že naši prezidenti od Michala Kováča až po Zuzanu Čaputovú každoročne udeľujú ceny a vyznamenania, ale medzi laureátmi by sme darmo hľadali Karola Strmeňa. Ocenení boli jednotlivci, ktorých mená sa nachádzajú na zozname spolupracovníkov ŠtB, ktorí boli aktívnymi členmi komunistického strany, ba aj takí, na ktorých sa vzťahujú vyčítavé slová Andreja Sládkoviča, že „pre blaho slovenských duší nepreložili krížom slamy“, ale Strmeň tam chýba.

A podobne je tomu aj pri Cene Fra Angelico, ktorú Rada pre vedu, vzdelanie a kultúru pri Konferencii biskupov Slovenska „udeľuje popredným umelcom, vedcom a teoretikom a je prejavom uznania zástupcom umeleckej obce zo strany Katolíckej cirkvi“. Aj tu Strmeňa obišli. Pokiaľ mi je známe, na Slovensku sa mu dostalo patričného uznania len od Spolku slovenských spisovateľov, Matica slovenská mu udelila medailu a v roku 1996 bol poctený radom Bieleho dvojkríža II. triedy (ktorý sa udeľuje cudzincom!) in memoriam. Dvadsať rokov po páde komunistického nadvlády a 19 rokov po obnovení Slovenskej republiky to nie je dosť. Na našu hanbu by sa dalo povedať, že oveľa viacej pozornosti a uznania sa mu dostalo od cudzích ako od svojich: jeho prínos do svetového kultúrneho dedičstva ocenila nielen jeho adoptovaná vlasť, Spojené štáty americké, ale aj Francúzsko a Taliansko.

Karol Strmeň bol nielen vynikajúcim básnikom, ale aj rovnako vynikajúcim prekladateľom. Preložil desiatky básní a básnických skladieb z antických, európskych i ázijských jazykov. Bola však jedna veľbáseň, ktorej venoval pozornosť takmer celý svoj tvorivý život – od študentských čias až po svoju tragickú smrť v roku 1994. Je to poéma The Raven (Havran), ktorej autorom je americký básnik Edgar Alan Poe. Ako prejav priateľskej úcty voči tomuto nášmu veľkému básnikovi, predkladám tu pár slov o tejto básni a o Strmeňovom zápase jej prekladom.

Máloktoľ básnická skladba si získala taký obdiv a obľubu svetovej verejnosti ako poéma Havran, ktorú jej autor, Edgar Allan Poe, uverejnil v januári 1845. Od tých čias báseň bola preložená a dosiaľ sa prekladá, do všetkých literárnych jazykov, recituje sa na literárnych festivaloch a s obľubou si ju prečítajú, alebo vypočujú aj takí ľudia, ktorí ináč majú o poéziu len povrchný záujem.

Čo je dôvodom širokého záujmu a všeobecnej obľuby tejto básnickej skladby? Je to nielen jej pochmúrny až svetobôľny melancholický obsah, ale ešte viac jej dômyselná slovná stavba. A práve táto poetická štruktúra je výzvou pre mnohých básnikov i veršotepcov ne-anglicky hovoriaceho sveta, aby demonštrovali svoju poetickú zručnosť: preložiť Poeho skladbu a pritom preniesť do prekladanej reči všetky tie majstrovské jazykové charakteristiky a poetickú akrobatiku, ktorá urobila Havrana takou mimoriadnou udalosťou modernej literatúry.

Príbeh básne je vyrozprávaný v prvej osobe a dej sa odohráva počas búrlivej decembrovej noci. Mladý študent-filozof, sklonený nad starou knihou, želie nad smrťou svojej milienky Lenóry. Z dumania ho vyruší zaklopanie na dvere. Ide otvoriť, ale vonku niet nikoho. Vráti sa ku knihe a tu znova ktosi klope – tentokrát na oblok. Keď otvorí oblok, do izby vlietne čierny havran, ktorý sa usadí na poprsí sochy antickej bohyně Pallas, umiestnenej nad dvermi študentovej izbičky.

Mladíka udiví výzor i smelosť vtáka a akosi samovoľne mu položí otázku, ako sa volá. Na veľké prekvapenie havran odpovie, že jeho meno je „Nevermore“ (v preklade: Nikdy viac, alebo: Už nikdy). Havran je totiž vtákom, ktorého – podobne ako sojku, alebo papagája – možno naučiť určité slová, alebo vety. Prekvapený mládenec si uvedomuje, že do izby mu vletel vták, ktorého jeho bývalý majiteľ naučil povedať slovo „Nevermore“. Polohlasne rozmýšľa a zašomre si, že nevitany hosť sa čoskoro z izby vytratí. Havran však preruší chod jeho myšlienok zakrákaním: Nikdy. Mládenca

nečakaná odpoveď prekvapí a rozhodne sa nadviazať s týmto čudným vtákom rozhovor. Pritiahne stoličku k dverám, sadne si oproti havranovi a začne mu klásť otázky na tému, ktorá mu najviac leží na srdci.

Jeho myseľ zalieta k mŕtvej milienke Lenóre. Inštinktívne pociťuje, že atmosféra okolo neho sa stáva stále tajomnejšou. Cíti akoby prítomnosť anjelov a pýta sa havrana, či je Božím poslom oznamujúcim, že Lenóra je už obyvateľkou neba a prišiel mu povedať, aby sa príliš nesužoval neustálym mysléním na ňu. Avšak odpoveď vtáka-havrana vyznieva celkom opačne, čo mládenčovi pripomína, že bolestnej spomienka na mŕtvu milienku sa nikdy nezbaví. Rozhovor

FRANTIŠEK VNUK

Edgar A. Poe a jeden málo známy preklad Havrana

(Venované svetlej pamiatke Karola Strmeňa)

pokračuje a milenec mu hneď kladie ďalšie otázky. Nimi vlastne úmyselne prehľbuje svoje duševné bolesti, lebo vo pred vie, že každá havranova odpoveď bude: „Nevermore“. Dialóg vrcholí otázkou, či bude raz môcť vidieť svoju drahú Lenóru v raji. A tu havran opäť zakráka: Už nikdy.

Mládenca to rozčaruje i rozhnevá, nazýva havrana luhárom a posiela ho preč, aby odletel do pekiel, odkiaľ prišiel. Ale havran sa nehýbe, ostáva sedieť na buste bohyně Pallas. Nešťastný milenec si uvedomuje, že tieň toho čierneho vtáka uväznil jeho dušu a z tohto väzenia ho už nikto nevyslobodí.

Poeov Havran si získal veľkú popularitu nielen

v literárnych kruhoch, ale aj medzi pospolitým ľudom. Súčasníci zaznamenávajú, že na verejné recitácie básne prichádzali stovky občanov každého stavu a triedy. Povestné bývali recitácie autora pred vybraným publikom a v literárnych salónoch. O jednom takom vystúpení čítame: „Bánsnik stiahol svetlo lampy, až kým nebola takmer úplná tma, potom sa postavil do stredy salóna a recitoval verše lahodným melodickým hlasom... Také obdivuhodné bolo kúzlo jeho prednesu, že sme ho počúvali so zatajeným dychom, aby nič neprerušilo čarovnú náladu vytvorenú jeho poéziou.” (Pozri: KRUTCH, Joseph W., Edgar Allan Poe; A Study in Genius, New York 1926).

Báseň Havran pozostáva z 18 strof, z ktorých každá má šesť veršov. Má pevnú rytmickú stavbu: prvý a tretí verš má štruktúru akatalektického trochejského oktametru (inými slovami: osem dvojslabičných trochejských stôp, kde prvá slabika je prízvuchná /alebo dlhá/, druhá neprízvuchná /alebo krátka/ a verš je zakončený úplnou stopou), podľa vzoru:

Raz, keď hrozná polnoc bola, chradla moja chorá vôľa

– u – – – – u – – – – u – – – – u – – – – u

Druhý, štvrtý a piaty verš je katalektický heptameter (sedem dvojslabičných trochejských stôp. Posledná – ôsma – stopa je neúplná, pozostávajúca len z jednej prízvuchnej slabiky), podľa vzoru:

Ponad starou tajnou knihou zabudnutých hrôz a vier

– u – – – – u – – – – u – – – – u – – – – u

Posledný verš strofy je katalektický tetrameter (tri trochejské stopy a jedna prízvuchná slabika), podľa vzoru:

Rečie Havran: „Nikdy ver!”

– u – – – – u – – – – u – – – – u – – – – u

Rým je stredový (vnútorný) i koncový, podľa vzorca: aa, b, cc, cb, b, b. V každej strofe katalektické verše (t.j. druhý, štvrtý, piaty a šiesty verš) nielen že sa končia prízvuchnou slabikou (b), ale v celej básni sa rýmujú s jediným slovom, ktoré havran zo seba vydáva, t.j. Nevermore.

Ako vidno, poéma poskytuje prekladateľovi nezvyklú príležitosť dokázať nielen znalosť cudzej reči – v tomto prípade angličtiny – ale tvorivú virtuozitu, aby jeho preklad formou, obsahom a rytmickou stavbou čo najvernejšie odzrkadľoval čaro originálu.

Náročné požiadavky, ktoré preklad Havrana vyžaduje, neodstrašili, ale skôr prilákali prekladateľov poézie na celom svete. Od prvého uverejnenia v polovici 19. storočia až podnes premnohí prekladatelia-básnici prijímajú výzvu, ktorú im preklad básne kladie. A tak v niektorých literatúrach – v nemeckej, francúzskej, poľskej, českej... – počet prekladov je priam neuveriteľný; napríklad v českej literatúre jestvuje 16 prekladov (Pozri: BEJBLÍK, Alois a HAVEL Rudolf, Havran; šestnást českých překladů, Praha 1985). Melancholický obsah podobne upútal aj pozornosť početných výtvarníkov. Viaceré vydania poémy ilustrovali takí svetoznámi umelci a grafici ako Gustave Doré, Édouard Monet, John Tenniel, István Orosz, Vincent Hložník.

Poéma Havran sa sprístupnila slovenskému čitateľovi až v dvadsiatych rokoch minulého storočia a prvým prekladateľom do slovenčiny bol Vladimír Roy. Preklad vyšiel v bibliofilskom vydaní (s ilustráciami V. Hložníka) Smrekovej Komornej knižnice Elánu v roku 1943. Ďalší preklad pripravil mladý básnik Karol Strmeň (Obroda, Ružomberok 1944).

Po II. svetovej vojne prekladov Havrana do slovenčiny štedro pribúdalo. Július Pašteka v monografii Havran; Edgar Allan Poe, preklady (Petrus, Bratislava 2004) reprodukuje deväť prekladov do slovenčiny. Okrem už spomenutých dvoch prekladateľov – Roya a Strmeňa – báseň „do slovenského rúcha zaošli” aj títo ďalší básnici-prekladatelia: Valentín Beniák, Jana Kantorová-Báliková, Jozef Urban, Eva Lukáčová, Lubomír Feldek, Otakar Kořínek a Marián Šidlík.

Osobitnú pozornosť si zasluhujú preklady Karola Strmeňa. Nespokojný s prvým prekladom, Strmeň zápasil s Poeho básňou prakticky celý svoj život. V zbierke prekladov, ktorú publikoval pod názvom Návštevy (Rím 1972) uverejňuje posledný variant svojich viacerých pokusov o umelecké prebásnenie Havrana (s. 197-201). Na s. 259 v tejto súvislosti poznamenáva, že „toto je môj... vlastne štvrtý preklad Poeho Havrana, tentokrát viac americký ako baudelaierovský.”

Strmeňove preklady č. 1 a 4 sú verejnosti známe, ale preklady č. 2 a 3 oveľa menej. Šťastlivou náhodou sa však podarilo nájsť preklad č. 2. Pochádza z obdobia rokov 1945-1946, ktoré boli pre prekladateľa ťažké a ťažké začiatky emigrantského života v nehostinnej cudzine. Preklad koloval medzi mladými slovenskými emigrantmi v Rakúsku a Bavorsku, ktorí – podobne ako Strmeň – opustili Slovensko pred príchodom sovietskej armády. Jedným z týchto utečencov bol aj Rudolf Komandera, ktorý si preklad na konci roka 1946 zapísal do svojho denníka. V denníku,

ktorý nedávno vyšiel knižne v úprave J. Bobáka (KOMANDERA, Rudolf, Denník 1945 – 1947, Ústav pamäti národa, Bratislava 2012), sa báseň nachádza na s. 468-471.

Toto je vhodná príležitosť oboznámiť s týmto literárnym skvostom aj čitateľov Kultúry. Chcem však pripomenúť, že preklad uverejnený v knižnom vydaní Komanderových denníkov je dosť neprehľadný, pri prepise sa doňho dostali viaceré preklepové chyby a dve strofy sú neúplné. Podarilo sa mi však nahliadnuť do originálu Komanderovho rukopisu, ktorý opatruje Dr. Jozef Rydlo a zrekonštruovať poému v jej pôvodnej kráse. Buona lettura!

EDGAR ALLAN POE:

Havran

Raz keď hrozná polnoc bola, chradla moja chorá vôľa ponad starou tajnou knihou, zabudnutých hrôz a vier.

Klonil som sa v polospánku, keď tu klopať čul som z vánku, tíško klopať nežnú háňku, háňku blízko svojich dvier.

„Host’ to, veru”, zašomral som, „klopka blízko mojich dvier. Inšie sotva, nič to ver.”

Hrôza; zriem to ako dneska, decembrová búrka vrieska a dnu v krbe mrúca trieska hreje, srší od iskier.

Opojený možnou zorou chcel som v knihách z mrcha vzdorov ubiť smútok za Lenórou, peknou paňou mŕtvych pier.

Anjeli sú v raji s touto peknou paňou mŕtvych pier. Neuzriem ju, nikdy ver.

A tu skvúce smutné tóny v purpurovej mojej clone šuchli striebrom novej hrôzy, fantastickou vlnou hier.

Aby prestal prudký buchot môjho srdca, vravím: „Z hluchôt búrky sa to bliži šuchot host’a k drevu mojich dvier.

Klopka u mňa neskorý host’, klopka blízko mojich dvier. On to bude, veď len ver!”

Preto cítiač prvšiu silu, neodkladám ani chvíľu:

„Kto ste, pán, či pani,“ vravím, „zdriemol som si podvečer.

Odpusťte, no z polospánku, čul som tíško ako z vánku klopať vašu krátku háňku, háňku blízko svojich dvier!”

A v tej chvíli otvoril som do víchrice kridla dvier. Vonku tma a mŕtvy mier.

Prezerajúc hluché šero, hrôz som prežil tisícero

a ich dravé drsné drápy trhali mi v srdci mier.

Ale vonku všetko stíchlo, ani hlásku nezadýchlo,

neskôr ozvalo sa rýchlo "Lenóra" len z mojich pier.

Hluché echo navrátilo smutné slovo mojich pier.

Iba tento mŕtvy mier.

Do izby som vošiel mŕkvo a tu všetko vo mne zblklo,

lebo zaznel nový klepot prudko, ale mimo dvier.

„Marí sa mi,“ rečiem, „marí, ale bude v okne vari,

pozrimeže, aké časy, ... hrôzou šumí suchý ker.

Uspokoj sa srdce moje, praská vonku iba ker.

Víchor búcha, nič to ver.”

Otvoril som okno šire, keď tu zrazu v mrcha čmýre

dovnútra mi vhupol bodrý Havran, starý svätý zver.

Bez úcty a bez úklonu, vzlietol rovno ponad clonu

k pochmúrnemu svojmu trónu, k bielej buste mojich dvier.

Vzlietol k buste menom Pallas ponad drevom mojich dvier;

zatrepotal, sadol ver.

Usmiať som sa musel trocha mrknúc očkom na černocho,

na chocholec oprýchnutý, na fintenie brk a pier.

„Vypúzlo ti brčko vari,“ vravím, „ej ty huncút starý,

nadurený, divý, jary, chmúrny Havran nočných dier!

Prezrad’, ako volajú ťa u Plútóna v ríši dier?”

Rečie Havran: „Nikdy ver!”

Trhol som sa: „Škrata dáka, ale predsa dobre kráka,

aj keď možno hlúpo tára, vyberá si hlúpy smer!

Neviem veru, žeby ktorá zarmútená duša chorá

uzrieť bola mohla tváre ponad bielou bustou dvier,

beštiálne zlého tvora ponad hrdou bustou dvier,

tvora menom: Nikdy ver!”

Ale Havran neuhyba z bielej busty, vraviač iba

horké slovo svojho srdca, skrúšeneho od prišer.

Nič iného nezakvákal, nič iného nezakrákal,

a len ja som zabadákal: „Ujde ráno k ríši dier,

uprýchne mi ako úfnosť, ujde k čiernej ríši dier!”

Havran na to: „Nikdy ver!”

Zhroziac sa, že málo driečny hlúpy tvor tak múdre reční,

zašomral som: „Stále jedno škrieka tento dezertér.

Má to vari z tvrdej školy majstra, ktorý v trpkom bóli

opakoval denne holý, prázdny refrén mŕtvych viet,

stále trpko bez úfnosti chmúrny refrén mŕtvych viet,

márne „Nikdy, nikdy ver!”

Usmial som sa znovu trocha, mrknúc očkom na černocho,

postrčil som veľké kreslo k bielej buste svojich dvier.

Uhrúžený do baršúna, hľadel som mu do parsúna,

hútajúc len, čo chce tuná tento mrzký, divý zver;

čo ten prchký, popudlivý, preklenutý divý zver

kráka, rečúc: „Nikdy ver!”

Tušiac stále hrôzu dáku, nemukol som proti vtáku,

ktorého zrak žeravý mi prenikal až do rebier.

A tak sediac plný bóľov, klonil som sa s mukou novou

za poduškou fialovou k striebru lampy mojich dvier,

ona už viac na poduške v striebre lampy mojich dvier

nespočinie, nikdy ver!

Tu, hľa, zrazu v celom sídle rástla para na kadidle,

cinikli tance serafínov, dýchli modré kruhy sfér.

Vykrikol som: "S dušou chorou Boh má ľútosť v strede

chórov,

nebedákaj za Lenórou, peknou paňou mŕtvych pier,

prestaň krákať za Lenórou, peknou paňou mŕtvych pier!"

Rečie Havran: „Nikdy ver!”

Kričím: „Prorok v nočných parách,

čo priam si i podlý rarach,

čo priam peklo vyhĺklo ťa k hrdej buste mojich dvier.

Sám si tuná, ale v skrýši, zrad’ mi o tej puste ríši,

o tej hroznej večnej výši, povedz pravdu, vyzrad’, ver!

Majú balzam v Gileade? – prosím prezrad’, vyzrad’, ver!”

Rečie Havran: „Nikdy ver!”

Kričím: „Prorok v nočných parách,

čo priam si i podlý rarach,

prisahaj mi na nebesá, na ten Boží večný mier!

Porozprávaj, vyznaj svetu, či raz v raji, keď už nie tu,

stretnem ešte neskôr svätú peknú paniu mŕtvych pier;

privedú ma za Lenórou, peknou paňou mŕtvych pier?”

Rečie Havran: „Nikdy ver!”

„Čo to tára škrata táto?” vyskočil som. „Ber sa stato!

Vráť sa už aj k Plútónovi, s víchricou sa vonku per!

Ber si všetky brká, perá! – Luhár jeden, podľa zvierat!

Vzdaj sa samôt môjho šera! Ber sa z busty mojich dvier!

Vyber zobák z môjho srdca! Strať sa z bielej busty dvier!”

Rečie Havran: „Nikdy ver!”

A tak Havran sedí hore, čumí, čumí na mramore,

na poprší menom Pallas ponad drevom mojich dvier.

V zraku toho diabla mrzká driemajúca žiara prská,

nad ním hore v lampe hrška tiení blýska od iskier.

A ja si viac z duše, jeho tiene ťažké od iskier

nezavrátim, nikdy ver!

DODATOK:

Prvá strofa básne vo svojej anglickej pôvodine a v poslednom preklade Karola Strmeňa:

The Raven

Once upon a midnight dreary,

while I pondered, weak and weary

Over many a quaint and curious volume of forgotten lore –

While I nodded, nearly napping,

suddenly there came a tapping,

As of some one gently rapping, rapping at my chamber door.

„‘Tis some visiter,“

I muttered, „tapping at my chamber door –

Only this and nothing more.”

O polnoci v slote, čo ma prinútila dumať doma

zväzky dávných tajných náuk prelísťvať malátne,

vyrušil ma z driemot šuchot, na to slabo z nočných hluchôt

konča dveri tupý buchot lomoziaci záhadne.

Zašomral som: „Host’a máme, je to trocha záhadné,

ale hrozná iste nie.”

(K. Strmeň, Návštevy I, Rím 1972, s. 197)

POÉZIA 14. MARCA

(Verše k zrodu slovenskej štátnosti). 3. vydanie.

Zozbieral a do tlače pripravil Martin Lacko. Bytča : Slovenský dejepisný spolok, 2022, 316 strán.

Na jar 2022 vyšlo tretie, doplnené vydanie publikácie Poézia 14. marca.

Oproti 2. vydaniu z roku 2020 je rozšírené o takmer 50 strán, na dovedna 317 strán.

Kniha obsahuje 172 básní venovaných ako epoche slovenskej autonómie (6. 10. 1938), no najmä 14. marcu 1939, a to z pera domácich (1939 – 1945) ale i exilových autorov (1945 – 1989).

Zbierka je cenným umeleckým no aj historickým svedectvom. Obrovské množstvo básní, ktoré spontánne vytryskli zo srdca jednotlivých autorov, ako aj široká ideová a svetonázorová paleta ich tvorcov – od nekompromisných hlinkovcov až po komunistov typu Laca Novomeského jednoznačne dokazuje, že 14. marec 1939 slovenskí básnici a intelektuáli prijali pozitívne, ba s nadšením. Publikácia tak zároveň vyvracia mýtus o tom, že štátna samostatnosť bola Slovákom len vnútená a títo netúžili po inom, ako po návrate do Benešovho Československa...

ELIŠKA HURNÁ – JURAJ HURNÝ: PARTIZÁNSKA VRAŽDA V RAJECKEJ DO-LINE. Bratislava : PV ZPKO, 2022, 103 strán.

Organizácia Politickí väzni – Zväz protikomunistického odboja koncom apríla 2022 vydali novú knižku. Jej spoluautorom (i sponzorom) je člen organizácie Juraj Hurný, žijúci od r. 1977 v rakúskom exile. Štúdiu o dobových pomeroch v r. 1944 v Rajeckej doline napísal historik Martin Lacko.

Hrdinkou príbehu knihy je jeho autorova matka Eliška Hurná rod. Ťepková, narodená v r. 1920. Táto mladá Bratislavčanka pochádzajúca z moravsko-českej rodiny prežila v prvej Slovenskej republike pokojné a šťastné roky. Všetko sa ale zmenilo vypuknutím povstania

a návratom Československa. Najprv jej čl. partizáni pod vedením komunistu Antona Sedláčka v Rajeckej doline v septembri 1944 bezdôvodne zavraždili manžela Františka Šandrika. Keď sa vydala znova, československý súd v roku 1950 nespravodlivo odsúdil jej druhého manžela Juraja Hurného na 12 rokov väzenia, ktoré si odpykával v koncentračnom tábore v Jáchymove. Vrávi sa, že dejiny najlepšie spoznáваме cez osudy konkrétnych ľudí. Z tohto pohľadu je príbeh Elišky Hurnej mimoriadne prínosným práve dnes, keď sa nám – pod hlavičkou tzv. liberálnej demokracie – znova vracia obdobie neslobody, bezprávia, obdobie novodobých politických väzňov, no i klamstva a prekrúcania dejín, o ktorom sme si v roku 1989 (naivne) mysleli, že patrí nenávratne minulosti.

LACKO, MARTIN: MINISTRI PRVEJ SR (1939 – 1945) a miesta ich posledného odpočinku. Partizánske : Múzeum ozbrojených zložiek 1939 – 1945, 2022, 56 strán.

Slovensko malo svoju prvú, medzinárodne uznanú vládu, od marca 1939, pôsobila do apríla 1945. Vystriedalo sa v nej dovedna 15 ministrov. Možno povedať, že po návrate ČSR v r. 1945 sa všetci bývalí vládni predstavitelia SR stali politickými väzňami, ktorí však nikdy neboli rehabilitovaní. Čsl. Národný súd odsúdil na smrť štyroch, vrátane hlavy štátu, Dr. Tisa, ktorý sa tak stal vôbec jedinou

popravenou hlavou štátu po druhej svetovej vojne v Európe i vo svete. Dvaja z odsúdených ministrov boli aj popravení (V. Tuka, spomenutý J. Tiso), dvaja sa smrti vyhli útekom do exilu (F. Ďurčanský, Š. Hašík). Dvaja boli odsúdení na 30 rokov (A. Mach, Štefan Tiso), jeden na 20 rokov (K. Sidor). G. Medrický dostal sedem rokov, M. Pružinský a A. Kočíš po šesť rokov, zvyšok dostal päť rokov a menej (F. Čatloš, J. Stano, E. Lednár, J. Sivák, G. Fritz). Kruto prenasledované boli aj ich rodiny. Predmetom drobnej, no praktickej publikácie sú krátke životopisy a fotografie miest posledného odpočinku týchto bývalých slovenských predstaviteľov, ktoré sú roztrúsené po rôznych kútoch sveta. Na území Slovenska odpočívajú 11 z nich, ponajviac v Bratislave, štyria odpočívajú v cudzine, ba dvaja z nich ani nesmeli svoj hrob mať...

GORDICKÉ UZLY SLOVENSKO-MAĎARSKÝCH VZŤAHOV. MINULOSŤ A SÚČASNOSŤ. Zborník príspevkov z konferencie konanej 23. februára 2001 v Bratislave. (Zostavila Magdaléna Sulanová). Bratislava : CCW 2021, 201 s.

Problematika slovensko-maďarských vzťahov je živá už stáročia a nepochybne ešte aj dlho bude. Možno preto len oceniť, že k téme vychádza ďalší hodnotný knižný príspevok – konferenčný zborník. Už na prvý pohľad je unikátnym. Nie tak kvôli zamerniu, ale preto, že vyšiel 20 rokov od konferencie a väčšina autorov sa ho ani nedožila. Konferencia sa konala ako pocta historikovi Dr. Ladislavovi Deákovi, pri príležitosti jeho 70. narodenín. Dôvody oneskoreného vydania vysvetľuje v úvode jeho zostavovateľka, bratislavská matičiarka a dnes poslankyňa NRSR Ing. Magdaléna Sulanová, ktorá organizačne zabezpečovala spomenutú konferenciu a rovnako aj knižný výstup.

Okrem ťažiskového príspevku Dr. Deáka tu nachádzame aj príspevky ďalších autorov venujúcich sa tejto horúcej problematike – Františka Bartoška, Mojмира Benžu, Jána Doruľu, Pavla Martinického či Ladislava Zrubca.

Všetky knihy si možno zakúpiť v kníhkupectve Svojet (Liga Pasáž, Dunajská ulica 18, Bratislava), prípadne objednať mailom kniha.svojet@gmail.com, alebo na tel. čísle 0903 946 718.

Knihy

do vašej pozornosti

Ministri prvej Slovenskej republiky (1939 – 1945) a miesta ich posledného odpočinku

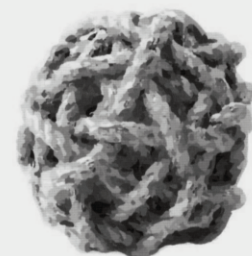
Martin Lacko

GORDICKÉ UZLY
SLOVENSKO-MAĎARSKÝCH VZŤAHOV
MINULOSŤ A SÚČASNOSŤ

Zborník príspevkov z konferencie konanej 23. februára 2001 v Bratislave

Zostavila
Magdaléna Sulanová

2021

POÉZIA 14. MARCA

Verše k zrodu slovenskej štátnosti

ZOSTAVIL MARTIN LACKO

3. doplnené a rozšírené vydanie

Eliška Hurná – Juraj Hurný ml.:

Partizánska vražda v Rajeckej doline

Pod týmto názvom vydali Politickí väzni – Zväz protikomunistického odboja v Bratislave, PV-ZPKO v uplynulých dňoch roku 2022 knihu spomienok, ktorá približuje konkrétny prípad násilného odvečenia a smrti Františka Šandrika partizánmi v septembri 1944, a cezeň sa pozerá na udalosti, ktoré sa v Rajeckej doline vtedy odohrali. Kniha má 104 strán formátu 24 x 16,5 cm, okrem autentických spomienok zachytených manželkou Františka Šandrika Eliškou Hurnou, ktoré napísala krátko pred smrťou, ktoré tmočí a rozvíja v niekoľkých častiach jej syn Juraj Hurný ml., tiež sa prihovára i v slove na úvod. Text vhodne dopĺňajú básne Karola Strmeňa, Jozefa Varinského a Rudolfa Dilonga a viaceré čiernobiele i farebné fotografie približujúce rodiny Šandrikovcov, Hruných i Rajeckú dolinu.

Na začiatku knihy je obsah. Prínosom pre čitateľa, nie až tak známemu vtedajšie pomery, je zoznam skratiek. Pre možnosť ďalšieho štúdia problematiky poslúži zdroj informácií a zdroj fotografií. Historik Martin Lacko v stati Povstanie v Rajeckej doline /september 1944/ vhodne približuje

na základe literatúry a svedectiev zo širších súvislostí udalosti, ktoré sa tam vtedy odohrávali, keď tam boli mnohí ľudia mučení a vraždení bez súdu, alebo práva obhajoby. Niektorí si museli pri zámku Kunerád, kde sídlili partizáni, sami vykopáť hrob a potom boli odstrelení. Jednému z takto postihnutých Jozefovi Očkajákovi sa podarilo uniknúť do hory, ukrývať sa a po ukončení vojny vydať svedectvo, poukázať na masové hroby a stal sa aj svedkom v procese s Antonom Sedláčkom, ktorý priznal vraždu 40 ľudí a bol popravený. Má na svedomí životy niekoľkých desiatok Slovákov, o ktorých rozhodoval aj na Kunerádskom zámku a dodnes má ako hrdina pamätnú tabuľu v centre Žiliny. Očkaják bol odsúdený na 12 rokov väzenia a 6 rokov si odslúžil v Jáchymove. Na obálke je fotografia Elišky a Františka Šandrikovcov, na ktorej ich zachytila Eliškina sestra Jarka počas prechádzky v Rajeckej doline na jar 1943. Vtedy ešte netušili, že sa im stane osudnou a ukončí ich krátko trvajúce manželstvo.

Eliška Hurná rodená Otepková (27. 2. 1920 – 16. 10. 1994) sa narodila v Bratislave v Moravsko –

Českej rodine. Mala 3 sestry, Annu, Jaroslavu a Boženu. Brat Ferdinand zomrel ako dvojročný. Otec Ferdinand /1888 – 1950/ rodák z Březolúpu rád spieval a vodil dcéry do opery. Matka Anna Bémová (1891 -1969) bola z Českej Trebovej. Eliška sa 26. októbra 1941 zosobášila v Modrom kostole so svojim kolegom, s ktorým pracovala v hoteli Carlton, Františkom Šandrikom (5.12.1915 – 2.9.1944). Neboli členmi politickej strany ani sa nestarali o politiku ale pracovali v hotelierstve v Žiline a v kúpeľných domoch v Rajeckej doline a prežívali svoju vzájomnú lásku a starali sa o blaho hostí. Zrazu bol František odvečený a popravený. Eliška žila v neistote lebo nevedela čo sa stalo s manželom. Neskôr bolo objavené jeho telo a dali ho pochovať v jeho rodisku Veľkej Bytči. Aj ona bola perzekvovaná a dozvedela sa, že mala byť popravená a aj brat jej manžela Jozef.

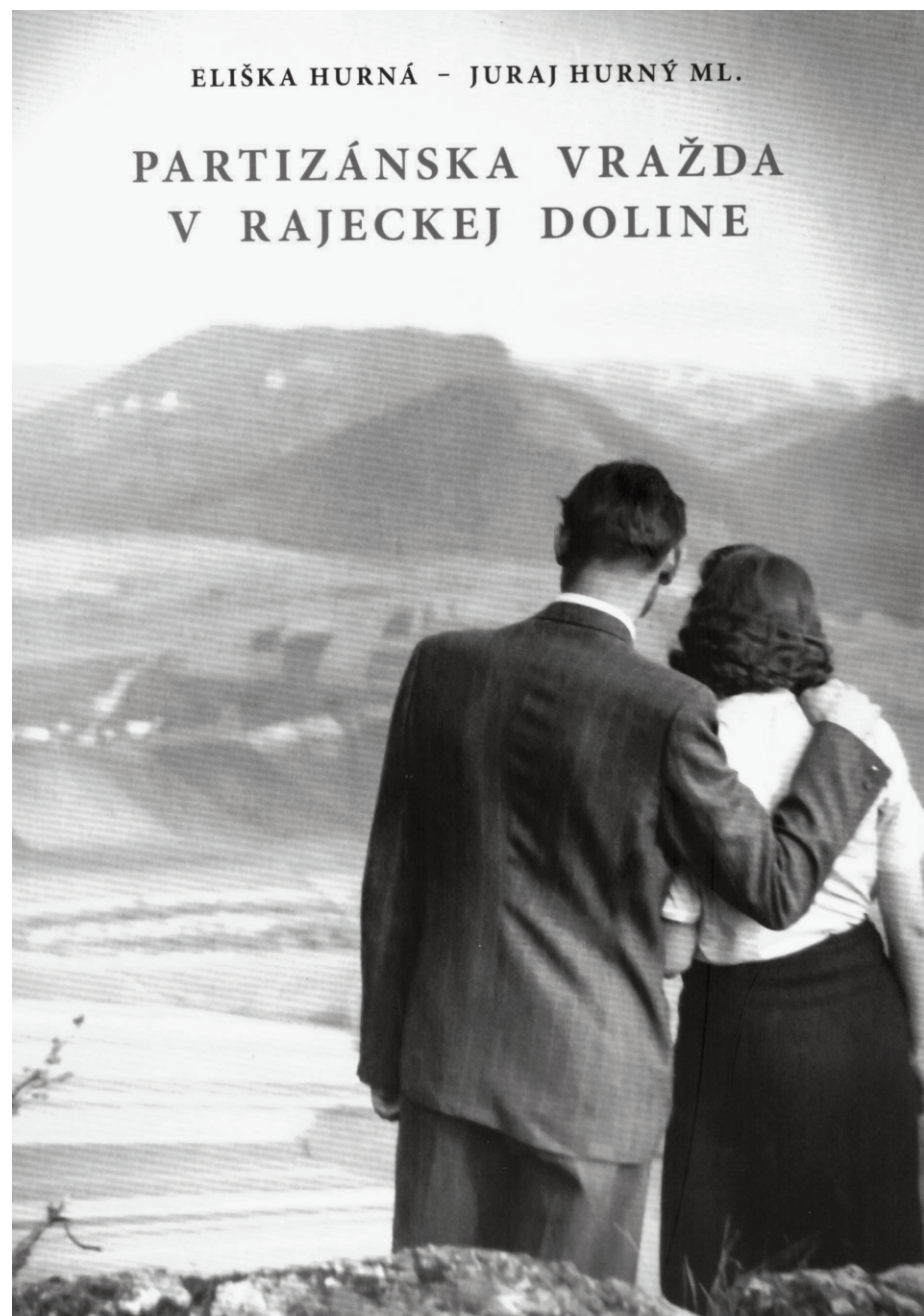
Neskôr sa stretla s dôstojníkom Jurajom Hurným (16. 12. 1916 – 29. 2. 1984) narodeným v Dobrej nad Ondavou, s ktorým sa zosobášila 5. júla 1947 a 3. mája 1948 sa im narodil syn Juraj. Pokúšali sa dostať do emigrácie, ale 11. marca 1950 Juraja odvekli a neskôr odsúdili na 12 rokov väzenia, ktoré si odkrútili v Jáchymove a na Mírove. Eliška s malým synom sa pretĺkala len vďaka pomoci rodiny, známych a často neznámych ľudí. Po návrate Juraja sa usadili v Bratislave a keď Juraja mladšieho, sólistu opery SND, z politických dôvodov chceli preradiť do zboru, rozhodli sa v roku 1977 pre emigráciu a usadili sa v Rakúskom Grazi. Viac je možné o osudoch rodiny čítať v knihe, ktorú v roku 2019 vydali PV-ZPKO, Keď nám nebolo do spevu.

Vďaka patrí všetkým, ktorí odhľujú pravdu minulosti, ktorá nie každému môže byť príjemná, ale je poučná aj pre prítomnosť, že každá lož raz bude odhalená a pravda vyjde na povrch, že na nešťastní druhých nie je možné budovať šťastie vlastné, ale šťastie je možné budovať len na vernosti skutočným hodnotám ako sú Spravodlivosť, Pravda, Dobro, Láska, Viera...

ĽUDOVIT KOŠÍK

Zo skicára Andreja Mišanka

RUS POMOVÝ

RUS SVETOVÝ

V roku 2005 mesačník euroReport, „časopis na podporu integrácie Slovenska do Európskej únie“, ktorý sa v roku 2006 zmenil na „časopis na prezentáciu Slovenska v Európskej únii“ a dnes už nejstevuje (v marci roku 2013 po šestnástich rokoch zanikol), viedol v tom čase aktuálnu diskusiu o tzv. európskej ústave. Okrem iných osobností dal vtedy priestor aj Jozefovi M. Rydlom, ktorý sa neskôr stal poslancom a podpredsedom Zahraničného výboru NR SR. Redakcia ho požiadala o interview. Rozhovor uviedla týmto krátkym perexom: „Profesor Jozef M. Rydlo, člen Slovenského ústavu a nositeľ viacerých akademických titulov, patrí medzi najvzdelanejších Slovákov. Dlhé roky strávil v zahraničí (1968 – 1993) na univerzitách v Padove, Benátkach, Záhrebe, Skopje, Ríme, Vatikáne, Mníchove, Viedni, Toronte, Washington DC, Lausanne, Berne, Ženeve, Buenos Aires a v Paríži. Je autorom množstva publikácií z oblasti literatúry, dejín a filozofie. Vo vydavateľskom družstve Lúč založil edíciu LibriHistoriaeSlovaciae. V súčasnosti pôsobí ako bibliograf v Univerzitnej knižnici a prednáša na Filozofickej fakulte UK. Rozhovor zaznamenal spolupracovník euroReportu Daniel Šmihula.“ Časopis euroReport vtedy celý rozhovor neuverejnil, Kultúra ho s odstupom času publikuje v pôvodnom znení. Rozhovor nestratil na aktuálnosti, sprítomňuje mnohé v súčasnosti zabúdané súvislosti.

DANIEL ŠMIHULA: Vážený pán profesor, patríte medzi ľudí, ktorí už boli občanmi Európskej únie v čase, keď sa o našom členstve v EÚ len hovorilo. Ako sa dívate na náš minuloročný vstup do EÚ?

J. M. RYDLO: Aj kladne, aj záporne. Pozitívne je to, že obnovový národný štát Slovákov sa etabloval v rodine európskych štátov ako subjekt medzinárodného práva – keďže Slovensko nie je neutrálny štát, nemôže byť v tých medzinárodných štruktúrach, v ktorých sa nachádzajú jeho susedia. Záporné je to, že druhá Slovenská republika ako nový a mladý štát, prakticky bez tradície samostatnej štátnej existencie a bez vlastnej politickej skúsenosti samostatného štátneho života, nebola primerane pripravená na integračné pohyby, mnohé z nich podcenila a na viaceré z nich dopláca a bude ešte dlho doplácať. Slovenský politický establišment zabúda, že politiku určuje zemepis a Slovensko je geopoliticky malý štát...

- Máte bohaté skúsenosti zo života v západoeurópskych štátoch a doteraz tam máte široko rozvetvenú sieť kontaktov. Ako sa tamjšia verejnosť pozerala na rozšírenie EÚ smerom na východ?

- Keď svojho času generál Charles de Gaulle povedal, že Francúzsko nemá priateľov, ale iba záujmy, jeho slová spôsobili nemalý rozruch. Tí, ktorí ho kritizovali, však boli obyčajní pokrytci, pretože viedli rovnakú egoistickú politiku. Je všeobecne známe, že Francúzsko vykázalo z Paríža NATO a prezident de Gaulle bol proti vstupu Veľkej Británie do vtedajšieho EHS, lebo ju považoval za trójskeho koňa USA v Európe. Rozšíreniu EÚ na východ predchádzalo postupné rozširovanie EÚ – Veľká Británia, Dánsko, Írsko

Európska ústava a jej kultúrno-civilizačné aspekty

Rozhovor z roku 2005 s Jozefom M. Rydlom o Európskej únii

(1973), Grécko (1981), Španielsko, Portugalsko (1986), Rakúsko, Fínsko, Švédsko (1995). Každé rozšírenie predstavovalo individuálny problém, dialo sa však v prostredí, ktoré malo jasne definované spoločné menovatele, civilizačné aj ekonomické. Pápež Ján Pavol II. sústavne prízvukoval, že Európa musí dýchať oboma časťami pľúc. Rozšírenie EÚ o krajiny strednej a juhovýchodnej Európy a o pobaltské štáty bolo nívum. Ak na jednej strane v roku 1989, keď si svet pripomínal dvojstoročnicu Francúzskej revolúcie, Európu zachvátila eufória z pádu tzv. železnej opony, tak na druhej strane si v členských štátoch EÚ málokto uvedomoval, čo sovietsky komunizmus v krajinách ako NDR, Poľsko, Česko-Slovensko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko vlastne spôsobil. Rozšírenie EÚ sa stalo politicky pochopiteľným, hospodársky evidentné to už nebolo. Prečo? V západnej Európe aj fašizmus, aj nacizmus rešpektoval súkromné vlastníctvo, komunizmus nerešpektoval nič, ani ľudský život, ani súkromný majetok. Iba dnes si uvedomujeme, že komunizmus všetky podmanené národy poznačil geneticky, a najlepším liekom na genetické poruchy je len terapia času.

Bežného občana EÚ sa proces rozširovania EÚ dotýkal len okrajovo, vnímal ho prakticky len cez prizmu sociálnych istôt: nezamestnanosť, zdravotnú starostlivosť, starobný dôchodok, kúpnu silu svojho zárobku... Talian, Francúz, Nemec aj Brit či Holanďan s rozšírením EÚ v zásade súhlasili, súhlas každého z nich však bol i zostáva priamoúmerne závislý od záruky sociálnych istôt, lebo EÚ vníma predovšetkým ako priestor sociálnych istôt. Rozšírenie bolo i je záležitosťou politických elit, ktoré sú len málokedy v súlade s voličmi. Ak by v štátoch EÚ prevládala priama demokracia, tak rozširovanie EÚ by prebiehalo určite menej idyllicky. Možno povedať, že západoeurópska verejnosť si z veľkej časti neželala také masové a náhle rozšírenie EÚ, všetci by si boli želali postupné prijímanie nových členských štátov po náležitom preverení najmä ich ekonomického stavu.

- Bola táto diskusia spojená aj s diskusiou o tzv. európskej ústave?

- Termín tzv. európska ústava nie je ani vhodný, ani náležitý. Na úrovni bežného občana diskusia o tzv. euroústave sa neuskutočnila prakticky nikde, v nijakom členskom štáte, ktorý poznám. Žiadna diskusia o tzv. euroústave vlastne nebola ani v jednotlivých parlamentoch, ba ani voliči, ktorí sa majú vyjadriť v referendách, tzv. euroústavu nepoznajú. Zostala len predmetom profesionálneho záujmu relatívne úzkeho kruhu politikov, právnikov, diplomatov a mienkotvorných novinárov, prípadne predmetom akademických debát. Je to celkom pochopiteľné, pretože tzv.

euroústava nevychádza z potrieb občanov, je to dokument majúci niekoľko tisíc strán a je to výsledok mocenských kompromisov. Tzv. euroústava je produktom Európskeho konventu, ale tento konvent bol zhromaždením, ktoré nemalo mandát. Aká bola jeho politická, odborná a mravná kvalifikácia? Aké boli národné konventy? Na Slovensku to boli výlučne mocenské, a nie intelektuálne elity, ktoré formulovali slovenské stanoviská. Ale tie diskusie, ktoré prebehli, boli veľmi živé a vystriedali sa v nich všetky možné náhľady. Prejavovali a prejavujú sa vážne, ba majú priam podstatné výhrady najmä k ideologickému charakteru toho návrhu, pričom nestrácajú zo zreteľa ani v čoraz väčšej miere redukovanú suverenitu štátov.

- Diskusia o tzv. európskej ústave upozornila na viacero iných problémov a otázok, ktoré boli donedávna zámerne odsúvané. Napríklad otázka definície európskych hodnôt, ktoré by mali Európu odlíšiť od iných civilizačno-kultúrnych oblastí. Dokážeme si tieto európske hodnoty nejak jasnejšie definovať?

- Pokým sa nositelia tradičných európskych hodnôt kresťanstva, humanity, sociálnej spravodlivosti a rešpektovania ľudskej osoby, človeka, s jeho prirodzenými právami a povinnosťami nedokážu tak spoľčiť, aby mali prevahu v najvyšších orgánoch EÚ, bude sa možné iba sťažovať a prípadne aj verejne o tom diskutovať, ale skutočná zmena sa nebude môcť presadiť. Domnievam sa, že nie je problém definovať hodnoty európskej kresťanskej civilizácie, ale problém je tieto hodnoty dodržiavať, riadiť sa nimi, budovať na ich základe sociálne a politické štruktúry. Emblematický je príklad tzv. kresťanských strán napríklad na Slovensku: Čo je na nich kresťanské okrem slovíčka v ich názve? Ako môže byť kresťanskou taká strana, ktorá má za podpredsedu militantného ateistu s eštablíckou minulosťou? Pokiaľ sa nezjednotia činy s vyhláseniami, EÚ sa naďalej bude topiť v mori klamstiev a blúdiť v labyrinte virtuálnej reality hodnotového zmätku.

- Uvedomujeme si teda, že jedným zo zdrojov európskej civilizácie je aj kresťanstvo. Ako vidíte jeho miesto v budúcej Európe a pri sebaefektivácii jej národov?

- Štatisticky sa kresťanstvo ešte stále prejavuje ako drvivá väčšina obyvateľstva štátov EÚ, ale kresťanom chýba jednotný náhľad na politické ciele, prostriedky na ich dosiahnutie, a teda aj na konkrétne politické dianie. Preto protikresťanské a vôbec protináboženské ideové hnutia vytláčajú kresťanov na okraj európskeho spoločenstva. Myslím, že kresťanstvo, a osobitne Katolícka cirkev, rezignovalo na svoju úlohu pri budovaní Európy. Na vine je

neschopnosť viesť dialóg s vývojom súčasného človeka, sveta a štruktúr. Katolícka cirkev – ak chce byť vedúcou silou v dobrom zmysle slova – nemôže len ako zadný voj zbierať tých, ktorí neobstáli v neľútostnom zápase o miesto na trhu práce, ale musí hľadať a propagovať idey spravodlivého rozdeľovania hmotných a kultúrnych statkov.

Pokiaľ ide o sebaefináciu národov, nuž treba otvorene povedať, že tie národy, ktoré to v Európe stihli do začiatku 20. storočia, mali šťastie položiť trvalé kultúrne základy svojich národných spoločenstiev. Národy, ktoré sa po prvej svetovej vojne začali len zorientovať, vrátane nás Slovákov, ktorí sa začali len spamätávať z amorálnej maďarizácie, sa nemohli a možno ani nevedeli zorientovať, pretože ostatné národné vyhranené národy svojou duchovnou expanziou stále viac zužovali priestor pre emancipáciu tých, ktorí sa „oneskorili“ a zaostali kdesi na konci peletónu. Aj preto konštrukcia národnosti a novodobej štátnosti Slovákov je len akýsi náčrt, ktorý sa rúca pod prvými údermi overovateľov novodobej psychologickéj vojny. Bojíme sa vlastnej existencie, ale zakrpatel aj náš pud sebazáchovy. Máme strach z vlastných dejín. Prvá Slovenská republika vznikla 14. marca 1939, o šesť mesiacov nato bola vo všetkých školách nová učebnica dejepisu. Od 16. novembra 1989 v Bratislave a od 1. januára 1993 uplynulo viac ako desaťročie, ale prakticky dosiaľ sme nedali do rúk našim žiakom a študentom nové učebnice... Keď počúvam (ne)kultúru, ba mrzачenie jazyka v súkromných, ale aj v tzv. verejnoprávných médiách, neviem, či nám Slovákom tá slovenčina ostane, vlastne čo z nej ostane. A čo si má človek myslieť o slovenskom jazykovedcovi, ktorý tvrdí, že treba odnárodniť slovenský jazyk?? Všetko padá za obeť cieľavedomému rozkladaniu našej národnej identity, z ktorej vyplýva politická individualita. Nikdy by som nebol veril, že k tomu tak rýchlo dôjde.

- Prečo – napriek jasnej historickej tradícii – je súčasná európska politika opatrná (napr. na rozdiel od USA) pri verejnom potvrdení úlohy kresťanstva pri formovaní európskej civilizácie? Prejavilo sa to aj pri spore o to, či zmienka o kresťanstve ako jednom zo zdrojov európskej civilizácie má byť v preambule tzv. európskej ústavy, alebo nie. Zmienka o gréckom a rímskom dedičstve nevyvolala takú zápalistú diskusiu...

- Hlavným programom kresťanstva je jasný duchovný program, ktorý dáva ľudskej hodnote jednotlivcovi aj národom a utvrdzuje ich identitu. Identita jedinca je pupočnou šnúrou prepojená nielen s duchovnou kultúrou, ale aj s materiálnym prostredím (duchovné, estetické, ale aj

hospodárske kvality prírody, vidieka, hôr) a sociálnymi väzbami (rodina, priatelia, známi). Tento program vychádza z jediného bodu a cieľi do tohto jediného bodu, ktorým je dôstojnosť človeka, predstavujúca základný pojem kresťanskej etiky. Globalizátori, rozumej nadnárodné koncerny zamerané výlučne na zisk, nepotrebujú človeka, ktorý sa identifikoval trebárs s chudobným prostredím len preto, že sa v ňom cíti doma, ani človeka, ktorý odvodzuje svoju dôstojnosť z fenoménov nekontrolovateľných mocou. Pokým neoliberalizmus neuzná svoju porážku, nikdy neakceptuje Katolícku cirkev ako spoluhrača na svetovom kolbišti hodnôt. Svoju porážku uzná len vtedy, keď svetové hospodárstvo a sociálna politika budú ležať v troskách. A Katolíckej cirkvi opäť zostane len úloha milosrdného samaritána.

- V súčasnosti reálne hrozí, že po tom, ako Ústavná zmluva nebola ratifikovaná vo Francúzsku, veľkej a starej členskej krajine, v roku 2006 nevstúpi do platnosti a celý projekt zlyhá – čo bude potom? Neohrozí to celý proces európskej integrácie?

- Ak chce vedenie EÚ rešpektovať základné princípy demokratického poriadku v prípade, že jeden alebo viac členských štátov nebude ratifikovať návrh tzv. euroústavy, môže to byť účinný stimul na revidovanie doterajšieho smerovania EÚ a na realistickejšie formulovanie tohto návrhu na ústavnú zmluvu. V súčasnosti však, bohužiaľ, sila trhu dokáže viac než akákoľvek ústava. EÚ je výhodný biznis pre mnohých jedincov i národy a tie nepripustia, aby prišli o túto jedinečnú príležitosť zbierať sľepky, čo znášajú zlaté vajcia a na ktorých stáli sociálne programy jednotlivých národov.

Scenár neschválenia tzv. euroústavy je pravdepodobný, ba reálny všade tam, kde bude o nej ľudové referendum, teda tam, kde sa uplatní tento zvrchovaný inštrument priamej demokracie a občania sa budú môcť slobodne vyjadriť. Ak však tzv. euroústava schválená nebude – najst' požadovanú jednohlasnosť 25 európskych štátov sa mi zdá ako ilúzia, ba utópia –, vôbec nič sa nestane. Zopár eurofunkcionárov zanarieka, pretože príde o svoje prerogativity, ale EÚ bude fungovať podľa dohovoru z Nice a proces eurointegrácie bude pokračovať ďalej.

- Aká je Vaša vízia budúcnosti Európskej únie, pán profesor?

- Na túto otázku možno dať jednoznačnú odpoveď – návrat k prameňom. Robert Schuman, Konrad Adenauer a Alcide de Gasperi položili základy Európy, ktorá mala dušu. Štáty, ktoré ju budovali, budovali ju na kresťanských základoch. Európania (Taliani, Francúzi, Nemci, Angličania, Íri či Gréci) sa s ňou identifikovali, lebo

ich rešpektovala ako Talianov, Francúzov, Nemcov, Angličanov, Írov či Grékov. Bohatosť a budúcnosť spojenej Európy spočíva len v jej národnej rozmanitosti. EÚ môže byť len Európou národov. Rodina a národ sú tie najprirodzenejšie, najzákladnejšie, Bohom dané hodnoty ľudskej spoločnosti. V hebrejských knihách Starej zmluvy sa výraz gój (národ, ľud) vyskytuje 555-krát; okrem toho širšie synonymum 'am (ľud, národ) sa tam nachádza až 1868-krát. V nepomerné kratších knihách Novej zmluvy sa pojmy národ/ľud nachádzajú spolu 275-krát.* Kto nemá v úcte rodinu, národ a stavia bez Boha, stavia zbytočne...

Z EÚ sa rokmi stala nekontrolovateľná byrokratická štruktúra, z ktorej sa vytrácajú hodnoty solidarity, subsidiarity a spoločného dobra, a postupne sa stáva instrumentom dominancie väčších nad menšími, silnejších nad slabšími, „starých“ nad „novými“ – prioritou sa opäť stáva sebecké „mat“, a nie kresťanské „byť“.

EÚ ohrozujú dva javy, ktoré dosiaľ ohrozovali všetky veľké štátne útvary: sociálna nerovnosť a rozpínavosť. Životnosť EÚ je podmienená tým, ako efektívne dokáže vyrovnávať veľké rozdiely v hospodárskom vývoji jednotlivých celkov (štátov, regiónov) a do akej miery dokáže eliminovať odstredivé tendencie štátov na „periférii“. Z tohto hľadiska je návrh bývalého švédskeho premiéra premiestniť centrum EÚ do strednej Európy nie nejakou extravagantnou či akademickým rozjímaním, ale našepkávaním riešenia priam životne dôležitej otázky súdržnosti tohto celku. Pravda, popri tejto geografickej súdržnosti je potrebné mať stále na mysli vnútornú súdržnosť, ktorá sa dá realizovať jedine formulovaním a dodržiavaním jasnej hodnotovej štruktúry,

vzájomným poznaním a nahradením súťaživosti vedomím spoločnej súdržnosti a odkázanosti. Európa sa vzrušuje otázkami transatlantickej súdržnosti a zabúda na to, že poľnohospodárska politika EÚ stavia španielskeho, poľského a slovenského roľníka proti sebe.

Európe chýba potenciál solidarity a subsidiarity, ktoré okrem kultúrnych, náboženských, politických a iných hodnôt musia byť základnými súradnicami EÚ. EÚ bude musieť byť schopná do určitej miery homogenizovať európsky priestor ekonomicky a sociálne. To nedokázalo napríklad Česko-Slovensko počas celej svojej vyše 70-ročnej existencie a práve preto sa rozpadlo. Integrácia EÚ znamená (prirodzene, okrem iného) integráciu subjektov nachádzajúcich sa na rôznej ekonomickej úrovni. Ak sa deje na princípe neregulovaného voľného trhu, ako sa to dialo po roku 1918 v Česko-Slovensku, má to katastrofálne následky pre ekonomicky menej vyvinutý subjekt.

- Existuje vôbec nejaká vopred stanovená východná hranica rozšírenia? Vidíte v takejto únii aj priestor pre Turecko, Rusko a Ukrajinu?

- Starí Rimania hovorili, že nomenestomen. Pojem Európa má stáročnými tradíciami definovaný svoj geografický priestor. Ak sa EÚ rozšíri napríklad aj na ázijské štáty, tak by sa musela čestne premenovať na Eurázijskú úniu. Ináč sa dopustí očividného contradictio in adjecto, čo znamená nedostatok najzákladnejšieho logického myslenia. Pre mňa sa Európa začína na brehoch Atlantického oceánu a končí sa na Urale. EÚ musí mať jasnú predstavu o tom, kde sa začína, kde sa končí a, pochopiteľne, „čo chceme s Európou našou“. Keďže EÚ nemôže existovať vo vzdu-

choprázde, musí mať dobré vzťahy so svojimi geopolitickými susedmi a strategickými partnermi: aj s Ruskou federáciou, aj so Spojenými štátmi americkými, ale aj s Tureckom i Alžírskom. Podstatné však je, aby to boli pozitívne partnerstvá pre kultúru života, nie pre kultúru smrti, nie dobovačné aliancie proti niekomu. Európa musí byť slobodný priestor práva, pravdy a spravodlivosti.

Kritérium solidarity však kladie pomerne jasné a presné hranice rozširovaniu EÚ v horizonte najbližších niekoľko desiatok rokov. Z neho vyplýva, že EÚ nebude schopná úspešne absorbovať v blízkej budúcnosti Turecko, Ukrajinu a Rusko, lebo by to na ňu kladlo veľké nároky, ktoré by ju preťažili a rozbili. To však neznamená popretie potreby úzkej ekonomickej a politickej spolupráce s týmito štátmi na základe princípu vzájomnej výhodnosti.

- Sme vôbec schopní dohodnúť sa na tom, aký súbor znakov by mal definovať nejaký národ alebo krajinu ako európsky/európska vhodný/vhodnú pre členstvo v EÚ? Žiadny dokument EÚ/ES na to neposkytuje jasnú odpoveď, aj keď s pojmi „Európa“ a „európsky“ operujú. Európskosť – hoci bez jasnej definície – sa považuje za hlavnú podmienku členstva v EÚ. Ďalšie podmienky – trhová ekonomika, právny štát, demokracia a rešpektovanie ľudských práv – hovoria skôr o modernite a moderných politických hodnotách, nie o civilizáčno-kultúrnej príslušnosti.

- Súčasne EÚ vybudovali technokrati. Zabudli na to, že už nejde o ESÚO, teda Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ, ani EHS, teda Európske hospodárske spoločenstvo, ale o vnútorne integrujúci sa celok. Vaša otázka vyznieva tak, akoby ste úspešne

sobáše podmieňovali splnením nejakých merateľných kritérií. Je všeobecne známe, že hmotné statky môžu priaznivo ovplyvniť pocit rodinného šťastia, ale nikdy nedokážu zachrániť manželstvo, ktorého partneri prestali k sebe cítiť potrebnú náklonnosť. V manželstve je týmto tmelom vzťahov láska, v politike solidarita, subsidiarita, spoločné dobro. EÚ prestala pestovať a kultivovať solidaritu, subsidiaritu a spoločné dobro, pretože eurobyrokracia sa zaoberá len číslami, direktívami a nariadeniami, za ktorými sa rýchlo stráca podstata ľudskej bytosti, rodina, národ, štát či nadštátny celok. Nielen na Slovensku, ale v celej EÚ je „rating“ kultúry veľmi nízky; ak je to trvalý stav, potom sa EÚ začala rozkladať skôr než vznikla...

Možno, že koreň tohto problému sa dá odhaliť vo vysluhovaní spravodlivosti, teda vo vzťahu pravdy a práva. Stačí si všimnúť, ako často sa na Slovensku hovorí o probléme „vymožiteľnosti práva“. Nikoho však netrápi, že pravda sa už vôbec nedá vynútiť. A čo je právo bez pravdy? Kultivovaná forma triedneho či politického násillia. Aktom spravodlivosti sa stáva až vtedy, keď sa právne nástroje použijú na presadenie pravdy. Na um mi prichádzajú slová Alexandra Solženicyna: „Svet uveril klamstvu.“ Na Slovensku a vlastne v celej Európe žijeme vo svete lži. A na lži, ktorá má krátke i chromé nohy, sa nedá postaviť žiadna solídna stavba.

- Môže táto Ústavná zmluva zohrať v rámci Európskej únie podobnú úlohu ako americká ústava pre občanov Spojených štátov – teda stať sa akýmsi integrujúcim symbolom?

- Nie, nikdy. Pretože tzv. euroústava nevznikla z potrieb Európanov, teda zdola, ale zo zámeru politických establišmentov niektorých „starých“ štátov EÚ, teda zhora. Tento dokument je výsmechom európskej právnej kultúry, pretože je ideologickým kompromisom. Každá ústava, ktorá si vyžaduje dlhšie čítanie, viac ako dve-tri hodiny, je nástrojom rozkladu a bránou, cez ktorú sa vpúšťajú do domu škriepky, pretože s aritmetickým radom strán publikácie rastie geometrický rad ich výkladov. Poznáme to z vlastnej skúsenosti: na to, aby sme dokázali žiť s niekým pod jednou strechou, potrebujeme niekoľko základných východísk a niekoľko základných pravidiel hry. Ak sú prehľadné, dajú sa dodržiavať i strážiť, ale aj vyjasňovať a prehľbovať. A čo chýba, to dopovie duch vzájomnej dohody.

Kto hovorí dnes v EÚ o sociálnej spravodlivosti, o rovnosti šancí, o práve malých národov, o dôstojnosti človeka, o živote atď.? Keďže duch Európy onemel, bolo treba všetko napísať. V čase, keď ľudia nečítajú a audiovizuálne médiá chrli prázdnou zábavu, text tzv. euroústavy je artefakt, ktorý sa hodí len do múzea ako odkaz budúcej pokoleniam o tom, akú Európu

určité politické kruhy chceli mať... Vôbec ma neprekvapí, ak sa nájde niektorý štát a text tzv. euroústavy odmietne.

Veľmi túžim po zjednotenej Európe, ktorá by dokázala spoločnými silami chrániť a rozvíjať svoje obrovské dedičstvo, na to však nepotrebuje nezrozumiteľný, komplikovaný traktát, ale jednoduchý, zrozumiteľný ústavodarný dokument prijateľný pre všetkých 25 členských štátov EÚ.

- Ako hľadáte na eurointegráciu a globalizáciu?

- Globalizácia je všeobecný trend, o ktorom vieme prečo, ako, kde i akými prostriedkami vzniká, nevieme však, ako sa skončí, pretože nerešpektuje prirodzený zákon. Hospodárska a politická integrácia Európy vyvoláva obavy v jej malých národoch preto, lebo tieto národy ju dávajú do súvisu s globalizáciou, ktorá na hospodárskom poli prebieha dnes na celom svete, a sú tlaky realizovať tento model amerického „svetového poriadku“ aj na iných poliach. Málokto si však uvedomuje – ako to pripomína slovenský filozof Štefan Polakovič – že myšlienka európskej integrácie je staršia než myšlienka americkej globalizácie. Základnou myšlienkou európskej integrácie je spolupráca európskych národov na spoločnej budúcnosti Európy, vychádzajúcej zo židovsko-kresťanských koreňov, kým americký model globalizácie sa zakladá na princípe nezávisného svetoončianstva. Ekonomicky, politicky a intelektuálne zjednotená Európa sa stáva svetovou veľmocou, ktorá, keď sa bude môcť oprieť o vlastnú menu a o vlastný obranný systém, bude ľahšie odolávať nielen tlakom Spojených štátov amerických, ale aj iných, dnes len zárodočných veľmocí. Európska integrácia nie je v záujme amerického „svetového poriadku“, pretože Európania zatiaľ nestratili zmysel pre kresťanský pojem bonum commune, t. j. spoločného dobra, ktorý odkresťančený liberalizmus nepozná. Neprekvapilo by ma preto, ak by v Európe vznikali lokálne, umelo vyvolávané konflikty inšpirované USA, ktorých cieľom nebude nič inšie ako brzdiť emancipáciu Európy. V Európe je integrácia historickou nevyhnutnosťou a štát, akým je Slovenská republika, ktorý je čo do počtu obyvateľstva i rozlohou priemerným európskym štátom, nemôže a nesmie chýbať v spoločenstve európskych štátov, v Európskej únii, pretože slovenský národ (podobne ako iné európske národy) vznikol a rástol spolu s Európou.

PŮVODNE UVEREJNENÉ:

Európska ústava a jej kultúrno-civilizačné aspekty : [rozhovor s Danielom Šmihulom, redaktorom časopisu euroReport].

In: euroReport, roč. 8, 2005, č. 6, s. 63.

In: JOZEF M. RYDLO: Parlamentné prejavy: Národná rada Slovenskej republiky 2006 – 2010 (4. volebné obdobie). Bratislava: Post Scriptum, 2016, s. 491 – 499.

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Šéfredaktor: Teodor Krížka – Cena jedného čísla je 1,90 € (ročne 39,90 €) – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickej adrese: ganisinova.renata@slpost.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slpost.sk – Telefónické

predplatné: 02/54418091 alebo 02/54640949 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciame. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: teodor.krizka@gmail.com

Internetová stránka a archív ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie)

časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1336-2992 (online)

Pravdivý pohľad na dejinnú udalosť povstania v rokoch 1944-1945 má rešpektovať princíp rovnakej ľudskej dôstojnosti, a má byť oslobodený od komunistického ideologického propagandy, ktorá politicky vyberá a manipuluje s historickými faktami a tak poskytuje verejnosti nepravdivý obraz. Toto sa žiaľ neustále deje v Slovenskej republike viac ako 30 rokov po tzv. porážke komunizmu v r. 1989 a je v príkrom rozpore s vlastnou ústavou štátu.

V Ústave Slovenskej republiky je zaručené, že Slovenská republika „sa neviaže na nijakú ideológiu“, „každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti...“ a že ľudia sú „rovní v dôstojnosti i v právach“.

Zem, po ktorej chodíme, je presiaknutá krvou mučeníkov za slobodu, vieru, národ, za našu štátnosť. Títo mučeníci sú obrovsou hodnotou v duchovnej pokladnici slovenského národa.

Žiaľ, obeť zločinov partizánov, čl. odboja či sovietskej štátnej moci na našom území sú ignorované a zatajované, po toľkých rokoch komunistického vlády je slovenský národ stále klamaný.

Tieto zločiny sa nespomínajú v knihách ani prejavoch politikov a verejných činiteľov. Dokonca ani u predstaviteľov cirkvi či u tých, ktorí sa hlásia ku kresťanstvu aj po r. 1989 až dodnes.

A tak ostávajú otvorenými ranami na duši slovenského národa.

Snahou tohto dokumentu je zadostučiniť historickej pravde a spravodlivosti, a tiež Ústave Slovenskej republiky. Zároveň touto spomienkou chceme vzdať úctu všetkým zavraždeným občanom na území prvej Slovenskej republiky, keďže, ako bolo spomenuté, vládne garnitúry po r. 1989 ako aj ideologicky poplatné korporátne médiá tieto obeť ignorujú.

História môže byť učiteľkou života, ale len vtedy, ak je podávaná pravdivo. Povoľné oficiálne verzie o povstaní a partizánoch nie sú pravdivé. Z nich sa nedá poučiť. Jeden z možných následkov môže byť ten, že podobná tragédia ako povstanie a následné masové vraždenie politicky inak zmýšľajúcich spoluobčanov sa môže znova zopakovať.

Následovná časť z diela autora Petra B. Podolského: „Povstanie roku 1944 Bolo národné, slávne, užitočné?“ (6. vydanie z r. 2021) predstavuje komplexný súhrn prípadov partizánskych zločinov.

Aké sú zamlčované skutočnosti ohľadne povstania?

Tieto skutočnosti sa dlhodobo zamlčovali, lebo sú najviac v rozpore s idealizovaním a oslavovaním povstania. O nich do dnes mlčia politici vo verejných prejavoch a tvária sa, akoby nejestvovali.

Teror na Slovensku začali odbojáři a bol podstatnou súčasťou odboja. Mal nemalý podiel na tom, že aj nemecké jednotky ho neskôr uplatňovali na Slovensku.

V nasledujúcom prehľade odbojárskeho teroru sú uvedené aj tie prípady, ktoré sa udiali pred povstaním alebo po ňom, lebo majú s ním súvislosť.

Nie sú uvedené tie prípady, ktoré mohli mať isté opodstatnenie, napr. keď partizáni boli zastrelení svojimi druhmi za spáchanie závažných zločinov. Takisto nie sú uvedené prípady, ktorých sa dopustili tie skupiny, ktoré neboli úradne natrvalo uznané ako partizánske, napr. skupina Bílika v okolí Turzovky alebo Saksuna vo Vihorlati. Takisto je vynechaných asi 200 doteraz známych správ, prevažne písomných, o vraždách zo strany odbojárov, ak je o nich málo údajov alebo sú pochybnosti, či sa ich dopustili odbojáři, alebo či sa naozaj stali.

Prvou známou obeťou odbojárov sa stal 7. apríla 1942 policajt A. Pažický, ktorého okolo 18.50 hod. na Pirmagovom vrchu pri Vinnom (pri Michalovciach) zastreli člen tvoriacej sa odbojovej skupiny, keď sa bezpečnostná hliadka snažila zaistiť členov tejto skupiny.

Pritom Pažický ani jeho spoločníci nepoužili zbraň ako prví.

K ďalšej známej vražde došlo 11. januára 1944 v Kurimke (pri Svidníku). Policajti J. Garay a B. Lindner z policajnej stanice v Hrabovčiku sem prišli preveriť správu o pobyte partizánov. Partizánov nenašli, ale zistili, kde sú ubytovaní. Partizáni K. Bystrov, N. Pisarenko a S. Sedov sa to dozvedeli, prišli do krčmy, kam sa policajti prišli zohriať, spustili na nich paľbu a zastreli ich. Partizáni patrili do tvoriacej sa oddielu pod velením Rokosovského (vlastným menom N. Litvin) a pozostávali zo sovietskych utečencov a zajatých vojakov z nemeckých táborov. Do Kurimky prišli preto, aby získali do svojho oddielu ďalších členov z radov týchto utečencov.

Dňa 4. marca toho roku pri Humennom príslušníci partizánskej skupiny Pugačov I. Kudriavcev a S. Kačurovskij v podnapitom stave po hádkke zastreli

PETER B. PODOLSKÝ

Zločiny povstalcov a partizánov

v rokoch 1944 – 1945 a princíp rovnakej ľudskej dôstojnosti

svojho druhu E. Šumského (tiež uvádzaný ako Schumsky).

Dňa 23. marca pri Bystricike (pri Martine) pri zásahu proti tvoriacej sa partizánskej skupine pod vedením V. Žingora partizán Valentin Sipáčiev zastreli policajta J. Krišteka, hoci ten nestrelal. Páchateľ, sovietsky utečenec na Slovensku, asi 10 dní predtým pri Novom Meste nad Váhom zavraždil N. Skripničenk a spáchal dve lúpeže.

Koncom marca alebo začiatkom apríla 1944 v partizánskom tábore na vrchu Oblík pri Petrovciach (pri Prešove) veliteľ tvoriacej sa partizánskej skupiny Pugačov K. Bystrov zastreli partizána K. Danilova, lebo zaspal na stráž.

Pravdepodobne v noci z 8. na 9. apríla 1944 Bystrova a jeho zástupcu Dimitrija Portiagova ich druhovia zastreli v spánku, lebo vynášali trest smrti za malé previnenia a žiadali vykonávať veľmi nebezpečné akcie.

Dňa 5. mája sa partizáni z oddielu Pugačov snažili oslobodiť svojich zajatých druhov, o ktorých sa nazdávali, že sa nachádzajú v Soli (pri Vranove). Pri útoku na túto stanicu zastreli policajta V. Gaža.

Dňa 30. mája príslušník finančnej stráže L. Šivara (tiež Šivora) pri Podvlku pri Trstenej (dnes patriaceho do Poľska) spozoroval partizánov prechádzajúcich hranicu. Pokladal ich za pašerákov a preto ich vyzval, aby ostali stať, načo partizáni začali strieľať a Šivara ťažko zranili. Nasledujúceho dňa zomrel.

Dňa 21. júna v Remeníkoch (pri Gíraltovcach) príslušníci zväzku Čapajev Bernát Friedmann (neskôr si zmenil meno na Štefan Kubík) a Grünwald olúpili učiteľa M. Šimu, zavraždili ho a vylúpili byt, kde bývala jeho rodina. Uvádzajú sa rôzne motívy jeho vraždy, obvykle jeho politická aktivita, napríklad že chcel, aby isté pozemky boli pridelené miestnym občanom.

Pravdepodobne 26. júna pri Lívovskej Hute (pri Bardejove) príslušníci zväzku Čapajev pod velením A. Luneva a A. Mitájeva zastreli partizánskeho veliteľa Nikolaja Rokosovského, lebo sa postavil proti začleneniu svojho oddielu do zväzku Čapajev. Čapajevovci chceli zastreliť aj jeho zástupcu Pisarenka, ale tomu sa podarilo ujsť. Niektoré pramene uvádzajú iné dátumy.

Dňa 28. júna pri Driečnej (pri Medzilaborciach) partizáni zastreli vojaka J. Bangu (Bagnu).

V noci zo 14. na 15. júla partizáni zo zväzku Čapajev pri útoku na policajtnú stanicu v Pečovskej Novej Vsi zastreli policajta J. Orosza (resp. Orosa). Potom si zo stanice odniesli zbrane, strelivo a iné veci vrátane peňazí.

V tomto mesiaci pri Kamienke nad Cirochou (pri Humennom) svojimi druhmi Alexejom Černovom a Michailom Titovom bol zavraždený náčelník štábu oddielu Pugačov J. Ilikčian.

Dňa 23. júla pri Rakovčiku (pri Svidníku) partizáni smrteľne postrelili úradníka P. Mikleša pri pokuse opraviť diaľkový kábel poškodený partizánmi zväzku Čapajev, lebo slovenskú opravárenskú skupinu partizáni pokladali za nemeckú. Zároveň partizáni úmyselne zavraždili policajta P. Vašutu, ktorý

asi v týchto dňoch vo Vinnom (pri Michalovciach) partizáni z oddielu Pugačov na príkaz svojho veliteľa I. Kudriavceva zastreli svojho druhu J. Vaľa, lebo ten 20. júla smrteľne postrelil veliteľa oddielu Pugačov (vlastným menom A. Jemeljanov). Vaľa tvrdil, občanom Martina, Vrútok, Turian, Sklabine a Pribyzámernu a chceli sa mu odplatiť.

Dňa 21. augusta veliteľ I. Štefánikovej brigády na Kantorskej lúke pri Sklabini (pri Martine) dal zastreliť partizána Ivana, lebo sa vyhýbal práci v tejto brigáde.

Dňa 24. augusta príslušníci tejto brigády prepadli pílú v neďalekých Turanoch a zastreli veliteľa závodnej stráže K. Achtbergera, lebo vraj bol spolupracovníkom Gestapa. Partizáni tiež ulúpili vyše 2 milióny korún, ktoré boli prichyšané na výplatu robotníkom tohto podniku. Časť z nich použili

na nákup pálenky.

Toho dňa pri Chvatimechu (pri Brezne) partizáni z Nálepckovej brigády zastavili vlak, vyvliekli z vlaku 2 nemeckých vojakov a 2 až 3 nemeckých civilistov, odviekli ich na partizánsky štáb v Sučej doline pod Chabencom a zastreli ich.

V noci z 24. na 25. augusta príslušníci zväzku Čapajev prepádli železničnú stanicu v Margecanoch. Zajali a potom zastreli nemeckých vojakov E. Klaukeho a L. Ziwnustku. Okrem toho pri zastavovaní auta Štátnej lesnej správy zo Starej Vody (pri Gelnici) zastreli tamojšieho lesníka A. Leška. Auto si potom partizáni privlastnili. Niektorí partizáni si z nádražného bufetu ulúpili alkohol a cigarety.

Dňa 25. augusta príslušníci I. Štefánikovej brigády zajali 7 mužov z nemeckej dediny Horná Štubňa (pri Turčianskych Tepliciach). Jednému z nich sa podarilo ujsť, ostatných partizáni zastreli.

Dňa 26. augusta pri Sklabini príslušníci tejto brigády, pravdepodobne jej mýnskeho oddielu, najskôr olúpili o cennosti a šaty jednu ženu a osem mužov, z ktorých traja boli Nemci od Kremnice, a potom ich zastreli. Jeden z nich, daňový úradník Karol Nemček z Dolnej Vsi, bol len postrelený a podarilo sa mu prežiť. Mal byť zavraždený z pomsty, pre vykonávanie svojho zamestnania.

Dňa 27. augusta večer v Brezne na podnet miestnych odporcov slovenskej vlády, medzi ktorými bol aj veliteľ posádky Sekuris, partizáni zaistili niekoľko miestnych ľudských činiteľov, lebo chceli požiadať vládu o ráznejší postup proti partizánom. Naložili ich na nákladné auto, ktoré ich vraj malo odviezť na partizánsky štáb v Jasenskej doline, kde ich mali postrašiť a potom prepustiť domov. Pri ich prevoze istý partizán z eskorty z neznámeho dôvodu vystrelil, načo ostatní členovia eskorty spustili paľbu na zaistenecov. Troch z nich zabil hneď, medzi nimi bol aj poslanec slovenského snemu, robotník František Slameň. Pritom zastreli aj svojho príslušníka J. Moravčika, ktorý riadil auto. Okrem toho smrteľne poranili zaisteného nemeckého vojaka, príslušníka nemeckej vojenskej misie v Bratislave. Notára A. Bothára zastreli dodatočne, keď zistili,

že je len ranený. Obete olúpili a miestni odbojáři činiteľa vylúpili aj ich byty. Niektorí zaistení prezili: boli len postrelení a partizáni ich pokladali za mýtvy alebo sa im podarilo ujsť. Vrahovia boli príslušníkmi Pohronskeho oddielu brigády Za oslobodenie Slovanov a pochádzali hlavne z blízkosti dediny Horná Lehota.

Toho dňa v Sklabini (pri Martine), v ktorej sídlilo velenie I. Štefánikovej brigády, jej príslušníci zastreli handlovského krčmára P. Frömmela, jeho šoféra a dvoch závozníkov, ktorí 25. augusta odišli do Martina po pivo.

Toho dňa v Martine partizáni v mestskom dome zastreli stolára J. Košinu, člena Hlinkovej gardy (HG). Keď dlho nechodil domov, jeho synovec sa išiel za ním pozrieť a tiež ho zastreli. Takisto na stanici zastreli hodinára F. Šťastného.

Toho dňa v martinskej nemocnici komisár I. Štefánikovej brigády Andrej Lach zastreli poľného policajta Luifu, ktorý bol ranený pri útoku partizánov vo Vrútkach predchádzajúceho dňa. Bola to pomsta za to, že nemeckí vojaci dodatočne zabil partizána poraneného pri tomto útoku.

Dňa 28. augusta krátko pred šiestou hodinou v kasárňach v Martine skupina vojakov a asi aj partizánov v slovenských uniformách pod velením Cyrila Kuchtu pri údajnom pokuse o odzbrojenie zastreli asi 20 Nemcov, prevažne vojakov, ktorých predchádzajúci večer odbojáři na nátlak veliteľa I. Štefánikovej brigády P. Velička zdržali vo vlaku počas cesty cez Slovensko na martinskej železničnej stanici, kde ich vraj partizáni z jeho skupiny mienili prepadať a postrieľať bez ohľadu na to, že stanica bola plná cestujúcich civilistov. Dôstojníci z martinských kasární sa vraj tomu snažili zabrániť a ponúkli Nemcom prenocovanie v kasárňach, čo prijali. Počas tejto noci Veličko žiadal, aby Nemci živí kasárne neopustili. Zavraždení boli vojakmi olúpení o osobné veci. Podľa tvrdenia odbojárov prestrelku podnietil jeden nemecký vojak, ktorý sa nechcel dať odzbrojiť a začal strieľať z pištole. Ak by to aj bola pravda, to nebol dôvod na postriežanie takmer všetkých členov skupiny.

() Niekoľko členov skupiny strelbu prežilo. Tí boli odvedení do Sklabine.

Toho dňa veliteľ ružomerskej posádky Miloš Vesel dal v kasárňach zastreliť dvoch členov vojenskej hliadky, ktorí vraj vykrádali obchod.

Toho dňa asi o deviatej hodine ráno cigánsky partizán v Lubochni na príkaz povstaleckého dôstojníka D. Gondu zastreli asi 18 zajatých príslušníkov nemeckého strážneho oddielu tamojšieho nemeckého detského tábora vrátane spojárky, okrem obrancu, ktorý vyhlásil, že nie je Nemec. Jednotlivé pramene uvádzajú 12 – 21 zabíjajúcich.

V nasledujúcich dňoch dal Gonda zastreliť v tejto oblasti viaceru ľudí: istého Nemca, úradníka z továrne v Ružomberku, zajatého nemeckého vojaka a niekoľko slovenských vojakov z východoslovenskej armády, ktorí sa po jej odzbrojení Nemcami vracali domov a odmietli sa pridať k povstaniu, prípadne zbehov z povstaleckej armády.

Toho dňa na štáb Nálepckovej brigády na vrchu Prašivá v Nízkyh Tatrách dovezli 5 Nemcov, z toho 4 civilistov a 1 dôstojník, ktorých zaistili v Brezne pri kontrole rýchlika idúceho z Košíc do Bratislavy, a potom ich odviekli do lesa, kde ich zastreli.

Toho dňa v Sklabini (pri Martine) partizáni z I. Štefánikovej brigády zastreli elektrotechnika J. Mikscha z Martina.

Nevedno v ktorý deň, no v každom prípade koncom augusta bol v Sklabini zastrelený knihviazač J. Renner z Martina a M. A. Pelz, pravdepodobne tiež z Martina.

Toho dňa pri Liptovskom Mikulášii partizáni zastreli 7 – 8 nemeckých vojakov, ktorých zajali v tomto meste.

Toho dňa pri Kamenici (pri Sabinove) zahynul tamojší chlapec L. Čuba. Spolu s ostatnými chlapcami z dediny našiel na ceste minú položenú partizánmi zo zväzku Čapajev. Tí ju pokladali za mydlo a začali ňou manipulovať. Pritom mína vybuchla a ťažko zranila Čubu, ktorý neskôr vo veľkých bolestiach zraneniam podľahol. Ďalší chlapec, J. Šulik, bol poranený.

(Pokračovanie v budúcom čísle)